

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״נ

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״נ מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

אונקלוס

דברים כג כי תצא

תשפט

ויתקף בה גברא וישכב עמה ויתקטל גברא דשכב עמה בלחודוהי: כו ולעולמתא לא תעבד מדעם לית לעולמתא חובת דין דקטול ארי כמא די יקום גברא על חברה ויקטלנה נפש פן פתגמא הדין: כז ארי בחקלא אשכחה צוחת עולמתא דמארסא ולית דפרק לה: כח ארי ישכח גבר עולמתא בתולתא די לא מארסא ויחדנה וישכב עמה וישתכחון: כט ויתן גברא דשכב עמה לאבוהא דעולמתא חמשין סלעין דקסף ולה תהי לאנתו חלף די עניה לית לה רשו למפטרה כל יומוהי: א לא יסב גבר ית אתת אבוהי ולא יגלי כנפא דאבוהי: ב לא ידפי דפסיק ודמחבל למעל בקהלא די: ג לא ידפי ממזרא למעל בקהלא די אף דרא עשיראה לא ידפי לה למעל בקהלא די: ד לא ידכון עמונאי ומואבאי למעל בקהלא די אף דרא עשיראה לא ידפי להון למעל בקהלא די עד

הנערה המארשה והחזיק בה האיש ושכב עמה ומת האיש אשר שכב עמה לבדו: כו ולנער ולנערה לא תעשה דבר אין לנער לנערה חטא מות פי כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש פן הדבר הזה: כז כי בשדה מצאה צעקה הנער הנערה המארשה ואין מושיע לה: כח כי ימצא איש נער נערה בתולה אשר לא ארשה ותפשה ושכב עמה ונמצאו: כט ונתן האיש השכב עמה לאבי הנער הנערה חמשים כסף ולו תהיה לאשה תחת אשר ענה לא יוכל שלחה פלימיו: ס כג א לא יקח איש את אשת אביו ולא יגלה כנף אביו: סג לא יבא פצוע דכא וכרות שפכה בקהל יהוה: סד לא יבא

ממזר בקהל יהוה גם דור עשירי לא יבא לו בקהל יהוה: סה לא

יבא עמוני ומואבי בקהל יהוה גם דור עשירי לא יבא להם בקהל

בקצת ספרי תורה דכה בה"א

רש"י

ממזרי ללמד שאין ממזר אלא מחייבי כריתות, וקל וחומר מחייבי מיתות בית דין, שאין צעירות מיתת בית דין שאין זה כרת (יבמות מט.) : (ג) פצוע דכה. שנפגעו או שנדכאו בימים שלו (יבמות ע. ספרי רמז) : וכרות שפכה. שנכרת הגיד, ושזו אינו יורה קילות זרע אלא שופך ושותם ואינו מוליד (סס) : (ג) לא יבא ממזר בקהל יהוה. לא יבא ממזר (יבמות עח.) : (ד) לא יבא עמוני. לא יבא ממזר (יבמות עז.) :

(כו) כי כאשר יקום וגו'. לפי פשוטו זהו משמעו, כי אנוסה היא וצחוקה עמד עליה, כאלם העומד על חזירו להרגו. ורבותינו דרשו זו (פסחים כה.) , הכי זה בא ללמד ונמנע למד וכו' : כג (א) לא יקח. אין לו זה לקוחין ואין קדושין מופסין זה (קידושין סו.) : ולא יגלה כנף אביו. שומרת יבם של אביו הראויה לאביו. והכי כנר מוחזק עליה משום ערות אחי אביה (ויקרא יח טז) , אלא לעזור על זה בשני לאוין, ולסמוך לה (פסוק ג) לא יבא

שפתי חכמים הקצר

בשביל זה נכתב 'ולא יגלה כנף אביו', כדי שיסמוך לה 'לא יבא' וגו' (מנח"י). ד. כי בקל וחומר לבד אין עונשין מן הדין (מכות ה.), אבל כיון שיש גם בהם כרת, בלאו קל וחומר נמי ממזר הוא, כיון שהוא מחייבי כריתות (מנח"י עפ"י רא"ם). ה. אב"י אין פירושו שלא יהיה ישראל ולא יחשב בכלל ישראל, דוח אינו, דהא נולד מישראל ולמה לא יהיה בכלל ישראל, אלא לא יבא ממזר (יבמות עז.) : ג. אף שכבר פירש זאת לעיל (פסוק ג) גבי ממזר, יש לומר כיון שעמון ומואב זכרים אסורים לבא בקהל ונקבות מותרות, לכך הוצרך לפרש שהזכר 'לא יבא' ישראלית, אבל

כה. מקיש רוצח לנערה המאורסה, מה נערה המאורסה ניתן להצילה בנפשו של הרוצח, כדכתיב (פסוק כז) 'ואין מושיע לה', הא אם יש מושיע צריך להושיעה בכל אשר יכול אפילו בהרגתו, אף רוצח ניתן להצילו בנפשו (רא"ם). א. א"כ לא כתיב 'לא יגלה' כדכתיב בסיפא, דלשון 'יקחה' משמע לשון קידושין, דילפינן (קידושין ב.) קידושי כסף בגזירה שוה 'יקחה' 'יקחה' משדה עפרון (מנח"י עפ"י רא"ם). ב. דקשה לרש"י, 'אשת אביו' היה לו לומר, כמו שאמר ברישא דקרא 'לא יקח אשת אביו', לכן פירש 'שומרת יבם' וכו' (דב"ט). ג. רוצח לומר, וגם

תשצ

דברים כג כי תצא

אונקלוס

יהוה ער-עולם: ה על-דבר אשר לא-קדמו
אתכם בלחם ובמים בדרך בצאתכם
ממצרים ואשר שכר עליך את-בלעם בן
בעור מפתור ארם נהרים לקללך: ו ולא-
אבה יהוה אלהיך לשמע אל-בלעם ויהפך
יהוה אלהיך קך את-הקללה לברכה כי
אהבך יהוה אלהיך: ז לא-תדרש שלמם
וטבתם כל-ימיה לעולם: ס רביעי ח לא-
תתעב אדמי כי אחיך הוא לא-תתעב מצרי
כי-גר היית בארצו: ט בנים אשר-יולדו להם
דור שלישי יבא להם בקהל יהוה: ס י כי-
תצא מחנה על-איביך ונשמרת מפל דבר

עלמא: ה על עסק די לא ערעו
יתכון בלחמא ובמיא בארשא
במפקכון ממצרים ודי אגר עלך
ית בלעם בר בעור מפתור ארם
די על פרת ללטייתך: ו ולא אבי
יי אלהך לקבלא מן בלעם והפך
יי אלהך לך ית לוטין לברכן ארי
רחמך יי אלהך: ז לא תתבע
שלמהון וטבתהון כל יומך
לעלם: ח לא תרחק אדומא ארי
אחוך הוא לא תרחק מצרא ארי
דיר הוימא בארעה: ט בנין
דיתיילדון להון דרא תליתאה
ידפי להון למעל בקהלא די:
י ארי תפק משריתא על בעלי
דכבך ותסתמר מכל מדעם ביש:
יא ארי יהי כך גבר די לא יהי דכי
מקרי ליליא ויפק למברא
למשריתא לא יעל לגו משריתא:
יב ויהי למפני רמשא יסחי במיא

רע: יא כי-יהיה בך איש אשר לא-יהיה טהור מקרה-לילה ויצא
אל-מחויץ למחנה לא יבא אל-תוך המחנה: יב והיה לפנות-ערב

רש"י

הזה, והמחטיאו מוילאו מן העולם הזה ומן העולם הבא,
לפיכך אדום שקדמס נחרצ לא נתעב, וכן מזרים שטבעו,
ואלו שהמטיאוס נתעבו (ספרי רנב): (ז) כי תצא וגו'
ונשמרת. שהשטן מקטרג בשעת הסכנה (ירושלמי שנה פ"ג
ה"ז): (יא) מקרה לילה. דינר הכתוב נהווה" (ספרי רנב):
ויצא אל מחויץ למחנה. זו מלאת עשה (פסחים סח. ספרי
טז): ולא יבא אל תוך המחנה. זו מלאת לא תעשה.
ואסור ליכנס למחנה לוויה וכל שכן למחנה שמינה" (שם):
(יג) והיה לפנות ערב. סמוך להערצ שמשו יטבול, שאינו
טהור בלא הערצ השמש" (ספרי רנז):

(ה) על דבר. על העצה שיענו אחכס להמטיאכס" (ספרי רז):
בדרך. כשהייתם נטירוף" (שם): (ז) לא תדרוש
שלוכם. מכלל שנאמר (פסוק ז) עמך ישב בקרפך יכול אף
זה כן, תלמוד לומר לא תדרוש שלומם" (ראה ספרי רנא): (ח) לא
תתעב אדומי. לגמרי, ואף על פי שראוי לך לתעבו שינא
נחרצ לקראתך: לא תתעב מצרי. מכל וכל, אף על פי
שזרקו וזכריכס ליאור, מה טעם, שהיו לכס אכסניא בשעת
הדחק". לפיכך: (ט) בנים אשר יולדו להם דור
שלישי וגו'. ושאר האומות מותרין מיד. הא למדת
שהמחטיא לאדם קשה לו מן ההורגו, שההורגו הורגו בעולם

שפתי חכמים הקצר

בקהל אחר שעשו להם כל הרע הזה שהרגו זכוריהם, וכי בשאר ארצות
שיש שם גרים הורגים הזכרים שלהם. ועל זה פירש מה טעם וכו', ויהיה
האי מה טעם פירוש על 'כי גרים' וגו' דכתיב בקרא (מנח"י). יב. כי גם
הרואה קרי ביום הוא טמא (קצ"מ). אב"ל הכתוב אומר 'מקרה לילה' כי
בלילה דרך האדם לראות (מנח"י). יג. כי ייצא אל מחויץ למחנה' הוא
חויץ למחנה שכינה, דמהיכי תיתי לרבות שאר מחנות, ואחר זה כתיב לא
יבא אל חוץ המחנה, על כרחך בא לרבות כי גם אל מחנה לוויה לא
יבוא. ומינה נמי, דאם הנכנס למחנה לוויה עובר בלא תעשה, כל שכן
לנכנס למחנה שכינה שעובר בלא תעשה, מלבד העשה המפורש בו
(מנח"י, ראה ראי"ם). יד. פירוש, 'לפנות ערב' אינו דווקא, דהוא הדין
אם יצאה לטבול כל היום הרשות בידו (וימא פ.ח.), אלא שהכתוב בא לעצה

הנקבה מותרת בישראל (צד"ל). ז. דאם לא כן, 'על דבר' למה לי, היה
לו לכתוב 'על אשר לא קדמו אתכם', אלא על כרחך לומר דהכי קאמר,
'על דבר' העצה, ועל 'אשר לא קדמו אתכם' (ראי"ם). ח. דאם לא כן,
'בדרך' למה לי (ראי"ם). ט. נראה שצריך לגרוס כאן 'וגומר', ועל סוף
המקרא שנאמר 'וטובתם' פירש זה, שהרי בספרי דרשו זה על מלת
'וטובתם', אבל על 'לא תדרוש שלומם' דרשו מכלל שנאמר (לעיל כ) 'כי
תקרב אל עיר וגו' וקראת אליה לשלום' יכול אף זה כן, תלמוד לומר 'לא
תדרוש שלומם' (קצ"מ). י. רצונו לומר, אבל מעט תתעבם, דהא כתיב
אחריו (פסוק ט) 'בנים אשר יולדו להם דור שלישי יבא', הא דור שני לא
יבא, אם כן מתועב הוא (קצ"מ). יא. אף דמפורש הטעם 'כי גרים
הייתם' וגו', יש לומר דקשה לרש"י וכי בשביל שהיו גרים בארצו יבאו

קרובותיה ערוה עליו. ולא שייך בזה לשון "ביאה בקהל". אמנם בביאת נשואין חוץ [מן] קרבנו אל עצם האשה יש לו גם קרבת כל משפחת האשה, אבותיה, אחיה ואחיותיה כולם נקראים "קרוביו ושאר בשרו". הנה להיות שבביאת נשואין תתילד קרבת עצם האחד אל אנשים רְבֵי-המספר, שפיר נופל עליו לשון "ביאה בקהל" (כי גם מספר עשרה נקרא "קהל", פסחים סד, ב). וכבר מצאנו לשון "ביאה" על הנשואין "ושלשים בנות הביא לבניו" (שופטים יב, ט), כלומר השיא. ושפיר פירש [הרמב"ם] "לא יבא בקהל" ע"י נשואין. ולא ניחא לרמב"ם לומר כראב"ד דאסר קרא בעילת הממזר מטעם שלא ירבה ממזרות, דאם כן יהיה מותר בבת ישראל בשאין בה חששא לרבו ממזרות כגון זקנה, עקרה ואילונית. וכן בפצוע דכה אם איסורו משום זנות אשתו כראב"ד, א"כ אמאי לא אסרה תורה רק בפצוע דכה שבידי אדם, אבל בפצוע דכה שבידי שמים מותר לו לבא בקהל, (יבמות עה, ב). הא אית ביה גם כן חששא דזנות אשתו. והנה ממה שפירש רש"י "לא יבוא ממזר. שלא ישא ישראלית". מבואר דעתו כרמב"ם דבבעילה בלא נשואין אינו באזרה זו. וכן פירש הרב אליעזר ממיץ בספר היראים, מצוה קצח. וכן כתב רב אחאי משבחה ב"שאלות" (שאלתא כה). וכן תרגם יב"ע "לא ידכי למיטב איתא כשרה". כולם עומדים כשיטת הרמב"ם.

שרש מלת "ממזר"

והנה ממזר שאסרה תורה לבא בקהל הוא הנולד מאחת העריות הנזכרות בתורה שהן מחוייבי כריתות או מיתת בית דין, אבל משאר חייבי לאוין אין ממזר, ודלא כר' עקיבא (יבמות מט, א). ואפשר לבאר שם "ממזר" על פי ההלכה, כי כל העריות נקראות "תועבה", כמו שכתוב "כל אשר יעשה מכל התועבות האלה" (ויקרא יח, כט). ושם "זר" בלשון ערבי ענין תועבה, ומזה "והיה לכם לזרא" (במדבר יא, כ), וכן "רוחי זרה לאשתי" (איוב יט, יז). ויהיה טעם "ממזר" איש מתועב, הנולד ממעשה התועבה שהן העריות. ואם נחזיק בדעת רמב"ן (ויקרא יח, ה) שאין קיום המין בשאר בשר [לא מצאתי לשון זו מפורש בדברי רמב"ן, אלא ברמו דק בפסוק ו: "ולכך יאמר שארה הנה זמה היא" (ויקרא יח, יז) כלומר אינם נישואין ואישות כי לא יצליח, אבל היא זמה מחשביית תאוה בלבד. ונ"ל לבאר כי עיקר כוונת הזיווג הוא לשם קיום המין. אבל הבא על שאר בשר אין הצאצאים (ממזרים) ראויים להתקיים. יבמות עה, ב), ובעל הטורים (בפירושו הקצר לתורה, שם רשם גימטריאותיו) אמר סמך ממזר לפצוע דכה כי ממזר אינו מוליד כפצוע דכה, נוכל לומר דמשום זה הונח על הנולד מחייבי כריתות שם "ממזר", שהוא משם "מזר", ביצים מזורות (חולין קמ, ב) שהונח על ביצה שאינה מגדלת אפרוחים. והרמב"ן (להלן כג, ג) כתב ממזר הוא שם לאיש מזר מאחיו ויודעיו, שלא יִרְדַּע מאין בא וכו'. והנה הנולד לאיש מאשת אביו הוא ירחיק אותו, לא יורה בו לְבָשְׁתוֹ ולכלימתו מן המעשה הרע שעשה. וגם אמו תשליכנו בלילה כענין האסופי הנזכר בתלמוד (קידושין סט, א). והנה הוא ממזר בעיר מולדתו, וכן כל העריות כדברי רבותינו (ירושלמי קידושין פ"ג ה"ד) עכ"ד. ואין זה מדוייק היטב, כי אם שני מולידיו לא נודעו, אינו ממזר ודאי. והתורה דְּבָרָה מ"ממזר-ודאי" ולא מממזר ספק. וגם הנולד מחייבי לאוין ואפילו מהפנויה המותרת, תְּסַתְרָנָה על הרוב ילדיהן מפני הבושת, והוא כשר לבא בקהל.

מדוע התורה לא פירשה כאן "עד עולם"

גם דור עשירי. אמרו בספרי "נאמר כאן 'עשירי' ונאמר (למטה בעמוני ומואבי) 'עשירי', מזה

דור העשירי האמור למטה עד עולם, אף דור העשירי האמור כאן עד עולם" ע"כ. לדבריהם דור

עשירי דאמר קרא הוא כמו "דורות רבים", לפי שמספר "עשר" הוא סוף האחדים, וראשי העשיריות. לכן רבוי המספר בזה-השם בסתם. דומה לזה "עשרת מונים" (בראשית לא, ב), "ואפו עשר נשים" (ויקרא כו, כו), "עשר פעמים תכלימוני" (איוב יט, ג) כמו שכתב הר"ש ב"מ באלה המקומות. הנה בזה דעת רז"ל האוסרת את הממזר איסור עולם אינו יוצא מפשטות לשון המקרא. ואפשר לתת טעם למה שהשמיט המקרא בממזר מלות "עד עולם", למה דאמר ר' יוסי (קידושין עב, ב) "ממזרים טהורים לעתיד לבא". רוצה לומר כמו שפירש הרשב"א והריטב"א, לא שתבטל מצות לא יבא ממזר, אלא הוראת שעה תהא לאותן שהיו בדורו קודם ביאת אליהו, שאליהו מטהרין. אבל אותן שיהיו [שיולדו] בימות המשיח אף הם יהיו פסולים, דמצות "לא יבא" נוהגת לעולם אף בימיו של משיח. הנה כיון דעל כל פנים על שעתא חדא יתבטל האיסור, לכן לא אמר בו "עד עולם". ולזה אמר שם תלמודא "הילכתא כר' יוסי", אע"ג דהילכתא למשיחא היא, כיון דידעינן מינה למסבר קראי. (עיין תוספות מנחות מה ד"ה מילואים הקריבו). ותו' סנהדרין טו, ב סוף ד"ה שור סיני בכמה).

ונראה עוד לדעת ר"ת דלאו "לא יהיה קדש" איתיה מהתורה גם בעבד ושפחה, ומכל מקום ממזר מותר בשפחה, מדלא אמר רחמנא "לא תקח שפחה", רק אפקיה בלשון "לא יהיה קדש", אין הממזר בכלל כיון שיצירתו בעבירה "קדש ועומד הוא", וכן כתבו הר"ן הרשב"א והריטב"א סוף פ"ג דקידושין. ולשיטה זו אמר הבית שמואל (אה"ע סי' ד ס"ק לה) דגר עמוני אסור בשפחה דהא אין יצירתו בעבירה. עיין שם. לפי זה שפיר לא אמר בממזר "עד עולם", כיון דיכול ליטהר, דמותר לו לישא שפחה שקבלה עליה מצוות וטבלה לשם עבדות, ובניו כשישחררם יהיו מותרין לבוא בישראל, מה שאין כן בעמוני. (אמנם דברי הבית שמואל צריכים ישוב ממה דגרסינן בירושלמי [יבמות פ"ח ה"ב מו, ב] "עמוני משחררין לו שפחה", הועתק דברי הירושלמי ברשב"א לחרושי-יבמות עו, ב ד"ה אמר ר' יוחנן).

לא יבא לו 15. כמו "ותהר לו" (בראשית לח, יח) כמו "ממנו". וכן "לא יבא להם" כמו "לא אחת להם" (יחזקאל א, ח) כמו "מהם". [אות] ל' ישמש במקום מ. "לה' הישועה" (תהלים ג, ט) הישועה מהשם. ויתכן שבאו שינויים אלה, לפי שאיסורן איסור עולם וכל הנולד מהם דומה אליו בפסול, כמו שאמרו בבראשית רבה (פה, ט) על "ותהר לו", גבורים וצדיקים כמוהו [עכ"ל] כי מלת "לו" יורה על הדומה לו. ובקידושין (סט, א) דרשו רבותינו על מלת "לו".

(ד) **עד עולם**. מלת "עד" יורה בכל מקום הגבלת דבר אל דבר, אם הגבלת מקום אם הגבלת זמן, שבבוא דבר המתאחר יופסק הדבר המוקדם אליו, כמו "עד פה תבא" (איוב לח, יא), "עד בוא השמש" (שמות כב, כה) (ביס). וזה לא שייך כי אם כשנסמך מלת "עד" אל דבר ידוע, שעל ידי כן נדע שבהתחלת דבר הידוע המתאחר יופסק המוקדם אליו. אמנם כשנסמך מלת "עד" למלת "עולם", שהוא בלתי-מוגבל, לא נוכל לפרש מלת עד ענין הגבלה (ביס) כי לא יוגבל דבר בבלתי-מוגבל, וצריכים אנו לפרש מלת "עד" לענין המשכת-זמני (פארטודיערנד, אנהאלטענד) כמו "עוד זה מדבר" (איוב א, יח) כלומר בהמשך זמן דיבורו (וואהרענד). וכן "עד גשתו עד אחיו" (בראשית לג, ג), שמלת "עד" השני הגבלת מקום, ו"עד" הראשון הוא המשכת-זמני כלומר השתחווותיו היו בהמשך זמן גשתו אליו. וכן "יפה עד מאד" (מלא' א, ד), אין מלת "עד" להגבלה כי אם המשך-זמני, (אנהאלטענד שאן), וטעמו היופי הוא מופלג באיכותו, וגם הוא בהמשך-זמני, אף שהיופי הוא דבר הנופל תחת השינוי ומקריים רבים מְגַרְעִים היופי, בזה יהיה היופי בלתי השתנות בהמשך הזמן. וכן "עד מהרה ירוץ דברו"

תקם

פירוש מהרז"ו

מדרש רבה סדר וירא פנ"ד [כא, כג]

עץ יוסף

מסורת המדרש

זה ש"ר פרשה כ'. נמד"ר פ' י"ד. מכלתא ריש פרשה בשלח. מנחומא בשלח סימן א'. ילקוט בשלח רמז רכ"ו. זוהר בשלח דף מה ע"א. צו ערמין דף ע"ו.

חידושי הרד"ק

קלרין שלו כלום. עין י"ד"מ שצ"ל כאן תשלום המאמר כדלעיל פנ"ב. וכ"כ בערוך ערך קלר ב' שהיה כתוב לפניו כאן כן. עד כאן לאחים השותפין. ירושלמי ביב פ"ט ה"ג ע"ש במפרש בשם הראב"ד והרמב"ן. ואף ע"פ פי כן לא קבל ע"יו. עמ"כ וע"ל ר"פ ס"א. ואף שכתוב אח"ז ויגר אברהם בארץ פלשתים ימים רבים. לא נגרר עיר המלוכה היה (שעליו כיון אבימלך כשאל הנה ארצי לפניך בטוב בעיניך ונר) אלא כבאר שבע וכמ"ש הרמב"ן.

אמרי יושר

ב שניתן לאברהם לשבעה דורות. אברהם יצחק יעקב לוי קהת עמרם משה.

נחמד למראה

פנ"ד ב מה שנתן לאברהם לשבע דורות נתן לאבימלך לשלשה. מכלן קשה למה שפירש מהר"י מטרלני נספר לפנ"מ פענח על המורה נסדר מולדות יחזקאל שזכרנו אצ"ע נשבע לו לשלשה דורות ויחזקאל נשבע לו לעד לעולם ועד. וז"ל וחינו כן שילתק לא נשבע לו אלא קיים מלות אצ"ע לשלשה דורות. ונמקום אחר הארכתי.

ידי משה

ב ולא חסר קלרין כו'. לשון אב"א נראה שזהו מה שדרשו לעיל בפרשה נ"ב שהלך אברהם לגרר מפני שחבר מקומו של סדום ופסקו עוברים ולא חסר קילורין שלו כלום פי' האוצר של כל מיני מאכל שהיה לאברהם עבור עוברים ושבים לא היה חסר כלום לפי שלא היה לו לעשות עם מי צדקה לפיכך והיותו רודף צדקה וחסד עד שפני זה נסע והלך לו לגרר אמר בודאי ימצא צדקה וחיים וכבוד והאלהים עמך ועתה השבעה לי ע"כ לשון אב"א. עד כאן רחמי האב ע"הבן. רהיינו ג' דורות עם האב וכן תרגם אונקלוס בחומש דלא תשקר לי ולבדי ולבר ברי. עד כאן לאחים השותפין. פי' אחים היורשים מאביהן איזו בית או שדה יכולין הם לדור או לזרוע בשותפות בלי חלוקה עד תלאת דרא ואין מדקדקין זה עם זה אבל אחר תלאת דרא הם כמו נכרים ואין דעתן סובלתן לדור ביחד ומתקנאין זה בזה ומוכרחין לעשות חלוקה ביניהן. מה שנתן לאברהם כו'. פי' כמה שנים שניתן לו דורות של אברהם לחיות ניתן לשלשה דורות של אבימלך כמ"ש הפ' ואיכ"ב חיים עצמו שהיו מאריכים ימים והראיה כשנכנסו לארץ כבר עברו ו' דורות ודורות אבימלך לא עברו רק ג' כמו שכתוב בפ' לך ודור רביעי ישוּבו הנה כמו שפי' הרמב"ן ודור רביעי של אמוריים ישוּבו בני אברהם הנה כשאמר הכתוב כי לא שלם עון האמורי והקדוש ב"ה פוקד עון אבות על שלשים ורבעים נמצא שהיו ג' דורות של אבימלך חיים כל כך הרבה כמו ו' של אברהם אבל רש"י בחומש פי' לך לך פי' שם שדור רביעי קאי על יורדי מצרים מיום ירידתם למצרים ע"ש קשה אהרדי לפי מ"כ בשם רש"י ודו"ק וצ"ע. מה חסר עשה לו כו' עד והוכח אברהם. אתה המעיין לכאורה הדברים מגומגמים בלי מובן כלל. ול"נ שאין בדברי המדרש כאן לא קושיא ולא תירוץ אלא שהמדרש תירץ לעיל למה לא בקש אבימלך כריתות ברית יותר מג' דורות ואמר לעיל לפי שע"כ רחמי האב וכי' ורב אחאי תירץ לעיל ע"כ האחין השותפים וכאן תירץ המד' עוד תירוץ שלישי המשל בזה וכי' דרך שיאמר אדם לחכירו תן לי במתנה ליטרא זהב הלא נתתי לך ליטרא נחשת כך הם דברי המדרש. משום זה לא ביקש אבימלך רק ג' דורות כחסד אשר עשיתי עמך. ואמר המדרש מה חסד עשה לו ר"ל שלא עשה אבימלך לאברהם שום חסד רק באמירה בעלמא ואברהם לא קיבל עליו והוא לא הפציר בו משום זה לא בקש מאברהם דבר גדול דהיינו יותר מג' דורות כי גם הוא לא עשה לו שום חסד אלא אמירה בעלמא לפי זה דברי המדרש מן מה חסד עשה לו עד לא קיבל עליו מאמר אחד שרצון המדרש רק לומר שלא עשה לו שום חסד גדול שיבקש ממנו כריתות ברית יותר משלשה דורות כנ"ל וק"ל.

שחברו מקומות של סדום. עיין לעיל פרי נ"ב סימן ג' מש"ש ותבין כאן. הואיל והאלהים עמך. שהוא קרוב אליך אני בטוח שתקיים שבועתך בשמו (מיפ"ת). למה לא נחם. כמ"ש מכילתא ריש בשלח ולא נחם וגו' כי קרוב הוא שקרובה השבועה שנשבע אברהם אבינו לאבימלך השבעה לי באלהים. ואף ע"פ פי כן לא קבל. וכמ"ש לקמן ר"פ ס"א ובמושב לצים לא ישב וכי' ע"ש מ"כ. ועיין ס"פ זו וצ"ע.

אתה עשה. דבר אחר לפי שחברו מקומות של סדום ופסקו העוברים והשבים ולא חסר קלרין שלו כלום לפיכך אלהים עמך

בכל אשר אתה עשה, הואיל והאלהים עמך. [כא, כג] ועתה השבעה לי באלהים הנה אם תשקר לי ולגניני ולגנדי, עד

כאן רחמי האב על הבן. אמר ר' אבא עד כאן לאחים

השותפין. אמר ר' יוסי בר חנינא פתיב (תהלים לח כ) ואיכ"ב חיים עצמו, מה שנתן לאברהם לשבע דורות נתן לאבימלך לשלשה. למה לא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים, שעדין נכדו קים. פחסד אשר עשיתי עמך, מה חסד עשה לו, אלא שאמר לו הנה ארצי לפניך, ואף על פי כן לא קבל עליו.

ג [כא, כה] והוכח אברהם את אבימלך וגו'. אמר ר' יוסי בר חנינא והתוכחת מביאה לידי אהבה שנאמר (משלי ט ח) הוכח

דבר אחר לפי שחברו כו' קלרין. פי' אוצר לפיכך נסע משם אברהם להתיישב בארץ פלשתים לגמול חסד עם עוברים ושבים כשראו כך אמרו אלהים עמך ובאו לחרות עמו ברית. עד כאן רחמי האב על הבן. כי לא יחוש רק על בנו ובן בנו וגו' ומשם ואילך נראה רחוק ממנו ולא ירחם עליו כבן. ולכן לא חש אבימלך לבקש רק על בנו ובן בנו שהוא נכדו (יפ"ת). לאחים השותפין. פי' אחים שירשו את אביהם ונשארו שותפים בירושה שלא חלקו דתנן בפרק מי שמת שאם נפל אחד לאומנות (פירוש לעבודת המלך) נפל לאמצע לא ימשך הדין הזה רק לג' דורות. וענין זה אי' בירושלמי פרק מי שמת ע"י שם (יפ"ת). לשבע דורות. שיוצאי מצרים היו דור ו' לאברהם יצחק יעקב לוי קהת עמרם משה. וימי ז' דורות אלו נתנו לאבימלך לג' דורות שמפני נכדו שהיה עדיין קיים לא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים. והיינו ואיכ"ב חיים עצמו שהאויבים מאריכים ימים בעולם יותר מישראל. והוא ענין תלונה לרוד כי דרך הצדיקים להיות נדכאים בעוה"ז. והרשעים מצליחים כמש"ש כי אני לצלע נכון וגו'. למה לא נחם אלהים כו'. שפירוש כי קרוב הוא קרובה השבועה שנשבע אברהם לאבימלך (יפ"ת). שעדיין נכדו קיים. ואע"פ שאז לא היה אברהם בעולם רק בניו. מ"מ חייבים לקיים בריתו משום אל תטוש תורת אמוך. וכ"ש אם כרת הברית בעדו ובעד בניו שחייבים לקיים מצותו כי יש ביד האב לחייב את זרעו וקבלת התורה מאבות לבנים (יפ"ת). ואף ע"פ פי כן לא קבל ע"יו. שאע"פ שנתן אחריו ויגר אברהם בארץ פלשתים ימים רבים. לא היה יושב רק בנחל גרר לא בגרר שהיא עיר המלוכה. והראיה ממ"ש באבימלך ויקם אבימלך ופיתול שר צבאו וישוּבו אל ארץ פלשתים. וכ"כ הרמב"ן ז"ל (יפ"ת). לא קיבל ע"יו. מפני שיושבי הארץ לא ישרו בעיניו כדאמר לקמן פ' ס"א. ג התוכחת מביאה לידי אהבה. לכן לא הוכיחו אלא כאן לאחר השבועה בכריתות ברית אהבה. הוכח לחכם ויאהבך. כי כאשר תוכיח אותו ויתנצל לך או ישוּב

רש"י

ולא חסר קלרין שלו. אורז שלו. עד כאן רחמי האב ע"הבן. לי ולגניני ולגנדי. עד כאן לאחים השותפין. עד ג' דורות יכולין האחים השותפין לעמוד בשותפותם ולא יומר כמו כן דורות שעמדו ישראל בשותפותם עתה לטוף נמחקו מהם. אמר ר' יוסי כתיב ואיכ"ב חיים עצמו וגו'. והוא ואיכ"ב חיים עצמו

מתנות כהונה

עברו שבעה דורות אנדרה יחזקאל ויעקב לוי קהת עמרם משה ומורע אבימלך לא עברו שלשה ודור רביעי ישוּבו הנה שהי עבד שדור שלישי היה קיים לא נחם אלהים דרך ארץ כי הקורבה עדין קיימת כן פירש"י. לא קבל ע"יו. אנדרה והלך לו חוץ לגרר אף על פי שנחם בשיבת גרר בראשונה שהי כתיב כסוף הפרשה וקם אבימלך ופיתול שר צבאו וישוּבו אל ארץ פלשתים ופירש הרמב"ן למקומם המיוחד שצריך פלשתים והיא גרר דכתיב מלך גרר מכלל שאנדרה

נשאר האוצר מלא לזה אמר אברהם מה אני מפסיק כו' כמו שמבואר שם פי' נ"ב וכיון שראה אבימלך טוב כוונתו שפני זה נסע והלך לו לגרר אמר בודאי ימצא צדקה וחיים וכבוד והאלהים עמך ועתה השבעה לי ע"כ לשון אב"א. עד כאן רחמי האב ע"הבן. רהיינו ג' דורות עם האב וכן תרגם אונקלוס בחומש דלא תשקר לי ולבדי ולבר ברי. עד כאן לאחים השותפין. פי' אחים היורשים מאביהן איזו בית או שדה יכולין הם לדור או לזרוע בשותפות בלי חלוקה עד תלאת דרא ואין מדקדקין זה עם זה אבל אחר תלאת דרא הם כמו נכרים ואין דעתן סובלתן לדור ביחד ומתקנאין זה בזה ומוכרחין לעשות חלוקה ביניהן. מה שנתן לאברהם כו'. פי' כמה שנים שניתן לו דורות של אברהם לחיות ניתן לשלשה דורות של אבימלך כמ"ש הפ' ואיכ"ב חיים עצמו שהיו מאריכים ימים והראיה כשנכנסו לארץ כבר עברו ו' דורות ודורות אבימלך לא עברו רק ג' כמו שכתוב בפ' לך ודור רביעי ישוּבו הנה כמו שפי' הרמב"ן ודור רביעי של אמוריים ישוּבו בני אברהם הנה כשאמר הכתוב כי לא שלם עון האמורי והקדוש ב"ה פוקד עון אבות על שלשים ורבעים נמצא שהיו ג' דורות של אבימלך חיים כל כך הרבה כמו ו' של אברהם אבל רש"י בחומש פי' לך לך פי' שם שדור רביעי קאי על יורדי מצרים מיום ירידתם למצרים ע"ש קשה אהרדי לפי מ"כ בשם רש"י ודו"ק וצ"ע. מה חסר עשה לו כו' עד והוכח אברהם. אתה המעיין לכאורה הדברים מגומגמים בלי מובן כלל. ול"נ שאין בדברי המדרש כאן לא קושיא ולא תירוץ אלא שהמדרש תירץ לעיל למה לא בקש אבימלך כריתות ברית יותר מג' דורות ואמר לעיל לפי שע"כ רחמי האב וכי' ורב אחאי תירץ לעיל ע"כ האחין השותפים וכאן תירץ המד' עוד תירוץ שלישי המשל בזה וכי' דרך שיאמר אדם לחכירו תן לי במתנה ליטרא זהב הלא נתתי לך ליטרא נחשת כך הם דברי המדרש. משום זה לא ביקש אבימלך רק ג' דורות כחסד אשר עשיתי עמך. ואמר המדרש מה חסד עשה לו ר"ל שלא עשה אבימלך לאברהם שום חסד רק באמירה בעלמא ואברהם לא קיבל עליו והוא לא הפציר בו משום זה לא בקש מאברהם דבר גדול דהיינו יותר מג' דורות כי גם הוא לא עשה לו שום חסד אלא אמירה בעלמא לפי זה דברי המדרש מן מה חסד עשה לו עד לא קיבל עליו מאמר אחד שרצון המדרש רק לומר שלא עשה לו שום חסד גדול שיבקש ממנו כריתות ברית יותר משלשה דורות כנ"ל וק"ל.

מסורת הש"ס עם הוספות

(א) ע"ז כז: יבמות קג: (ב) שבויות לט, (ג) בילה לג: (ד) [לעיל קכא], (ה) עירובין לה: בילה לב: [תוספתא פט"ו], (ו) [לעיל דף קצ"ג], (ז) מביאת יתרו פרשה ט, (ח) לעיל דף קכ"ה, (ט) עירובין פ"ג סה"ג, (י) לעיל ק"ו, (יא) [לעיל ט"ו] עירובין לה: ד"ה צע ספ"א].

הגהות הב"ח

(א) גמ' היא רבנן היא ממתיין: (ב) שם בבבא ט"ן: (ג) ר"ש ד"ה אין נוקבין וכו' הדבוקה בפי החכמים: (ד) ד"ה אל מפורדות וכו' הממסד הק"ד ואח"כ מ"ה ואינו מושג וכו' קל"ה ק"ד ואח"כ מ"ה היא רבנן הוא וכו' ושלל לנזכר הק"ד ואח"כ מ"ה מתני' ר' נחמיה היא לחמ"ר ל"ן וכו' לקמן הק"ד ו' ואח"כ מ"ה חותלות וכו' תמרים ועשירין כמין סלים: (ה) תוס' ד"ה שובר וכו' במגדל של לבנים פ' עסקין:

גליון הש"ס

גמרא מהו פ' מ"ב: חביתא. ע"ז דף מה ע"ב תוס' ד"ה וכו' מה פ"ן:

הגהות הגר"א

[א] גמרא בעו מיני מרב ששת מהו פ' מ"ב: חביתא. ע"ז דף מה ע"ב תוס' ד"ה וכו' מה פ"ן:

תורה אור השלם

(א) כי את אשר יקנו פה עמנו עמך היום לפני יי אלהינו ואת אשר איננו פה עמנו היום: [דברים כ"ד, יד]

הגהות וציונים

(א) ס"א ר' יופי מתיר (גליון) כ"ה בכתי' ובמשניות דפתי' ובפירוש הרע"ב: (ב) כתי' נקב: [ג] כתי' וזהו: (ד) [לעיל קכ"ה] (כה"פ): (ה) [לעיל קכ"ה] ע"א פירש"י שם מקום (גליון): [ו] ציל ועשירין (מהרש"ל דפתי'), וכ"ה בהג' הבי"ח: [ז] יש להוסיף דהא מיידי (באה"מ): [ח] יש להוסיף גם עליהו (גנוי יוסף, באה"מ, ב"ש): [ט] יש להוסיף בעין חתמות (בארות) המים: [י] בדפ"י מתני' ר' נחמיה הוא דיבור חדש, ולפינו ע"פ המהרש"ל וכ"ה בכתי': [יא] וכן הגיה המהר"ם העין מהרש"ל שפירש דהיינו ק"ד:

ליקוטי רש"י

ישראל שעמדו על הר סיני, ומתקן מכל מוסד דכתיב (ש"ס ד) כולך יפה רעיו ומוסד אין פך (י"ז כב:), שובר אדם את החבית, מגופה שיש בה גרוגרות ואוכל ונלכד שלא יתכוון לפות

חבית פרק שנים ועשרים שבת

קמו.

עין משפט גר מצוה

כד א מ"י פ"ג מה' שנת הלכה ז סמג לאון פה טו"ש"ע א"ח סימן שיד סוף א: כה ב מ"י ש טו"ש"ע שס סוף ו: כו ג מ"י שם הלכה יא טו"ש"ע שס סוף יא: כז ד שס סוף ח: כח ה ז מ"י שם הל' ג טו"ש"ע שס סוף ו: כט ח ח מ"י שם הל"א טו"ש"ע שס סוף א: פ י מ"י שם הל"א ופי' הלכה טו סמג שס:

רבינו הנגאל

מתני' שובר אדם את החבית לאכול ממנה גרוגרות כו'. א"ר הושיע לא ששובר את החבית לאכול ממנה גרוגרות אלא דרוסות אבל מפורדות אינו שובר החבית אלא מוציא גרוגרות ואוכל ואינו שובר. ואוקימנא למתניתין כו' נחמיה מדקתני גרוגרות ולא קתני פירות. והא דתניא רשב"ג אומר מביא אדם חבית של יין ומתני ראשה בסיף ומניחה לפני האורחים בשבת ואינו חושש לרבנן וכן הא דתני חותלות של תמרים ושל גרוגרות ומתיר ומפקיע וחותר לרבנן והא דתני מתיר אבל לא מפקיע ולא חותר ר' נחמיה דאמר אפילו תרודו ואפילו טלית אין ניטלין אלא לצורך תשמישן: בעו מיניה דרב ששת מהו למיבדו חביתא בבורטיא. פי' לנקוב חבית בירמח ורש שאמר במקדח ומסקנא לפיתחא קא מיכוין ואסור: פי' אין נוקבין מגופה של החבית. פי' מגופה כסור החבית דברי ר' יהודה וחכמים מתירין והלכה כחכמים והני מילי שהא הנקב בנג הכסוי אבל לנקב נקב בעד הכסוי אסור כדתנן לא יקבנה מצדה שהוא דברי הכל וכרב הונא דהלכתא כותיה דהוא לגביה דרב חסדא רבו וליתא לרב חסדא: ת"ר אין נוקבין נקב חדש בשבת ואם בא להוסיף מוסיף. ואקשינן עלה למה אסור לנקוב נקב חדש שנמצא מתקן פתח גמ' בהוסיפו כנקב ומרחיבו ומצא מתקן פתח ולמה מותר. ופירוק רבא מן התורה כל פתח שאינו עשוי להכניס ולהוציא אינו חשוב פתח ואלו הנקבים בלחץ אין מכניסין בהן אלא להוציא הן עשויין בלבד ומותרין ורבנן גזרו על כל נקב מפני שלא יפתחו נקב בבית התרנגולין והוא הנקרא לול של תרנגולים כדכתיב ובלולים יעלו וה לול של תרנגולים עשוי להכניס רוח ולהוציא בהמות והוא כמין פתח ואסור ומפני שהוא פתח גמור אסור מן התורה גזרו על כל נקב אבל הרחבה שאין אדם מרחיב בלול של תרנגולים כי מתירא אם מרחיב הלול יכנס ממנו הנחש ויוק אתון וכיון שאין דרך בני אדם להרחיב בלול של תרנגולים לא גזרו בהרחבת כל נקב וזהו טעם ת"ק. וי"א אין

שובר אדם את החבית לאכול ממנה גרוגרות. בגמרא מוקי לה דרוסות לרבי נחמיה אצל לרבנן דרבי נחמיה שרי אפילו מפורדות ותימה לרבי מהא דתנן צפרק צכל מערבין (עירובין דף ק"ד: וס"ט) גזי עירובי נחנו צמגדל ועל צפניו ואצד המפתח הרי זה עירובי ופריך בגמרא אמאי הו"ל צמקום אחד ועירובי צמקום אחד הו"ל ומשני רב ושמואל דאמר תרומיהו הכל צמגדל של (ה) צנין עסקין ור"מ היא כו' ואמאי מצעי ליה לאוקמנא הכי ומעיקרנא נמי מאי קאמר והל"ל יכול לשצר ולפתוח את המגדל וליטול את העירובי כי היכי דהכל שרי לשצר החצית וליטול הגרוגרות ואם זאת לחלק צין נטילת העירובי לנטילת הגרוגרות א"כ קשה היכי מוקי לה התם כו' מאיר ונראה דהתם אסור לשצר את המגדל והכל דשרי לשצר את החצית משום דמיייר צמוסתקי כדמוקי לה צצילה פרק המצא כדי יין (דף ק"ד: וס"ט) ומפ' רש"י התם דהיינו חצית שצורה ומדקדקן שצריה צפרק של עץ שעושה ממנו זפת וקורין ריש"א ומ"ה דוקא חצית שרי למחמת גריעותו לא חיים עליה וליכא למיחש שמא יתכוון לעשות כלי וכן כולה שמעתא דהכ"ל צמוסתקי ואע"ג דהתם צצילה לא מוקמינן הכי אלא לר"א דפריך ולית ליה לר"א הא דתנן שובר אדם את החבית כו' ועלה משני מתני' צמוסתקי מ"מ אפילו לרבנן מיצעי לאוקמי הכי דרבנן לא פליגי אדר"א דקאמר לא יקטמו פי' לא יקטום את ההדס להריס צו אלא משום דליהו סבירא ליה דצקטימת קיסס חייב טהאת כשקוטמו לתות צו שינוי וא"כ אי לא מוקמינן לה צמוסתקי עליוהו איכא למיפדך ולית ליה דתנן כו' הלכך מיצעי לן למימר דלצילה דוליהו מיייר מתניתין צמוסתקי והשתא חתיא שמעתא שפיר. מ"ר. וצגמ' ירושלמי צפרק צכל מערבין (מלאתי הדל דמימא צמגדל של חצן אצל צמגדל של עץ נעשה כשובר החצית לאכול ממנה גרוגרות: **מתיר** ומפקיע וחותר, אומר רבי דמהיחא דעירובין (דף ק"ד: וס"ט) יש ללמוד דהא דאמרין (ב"ה דף ק"ד: וס"ט) חותמות שצכלים מתיר ומפקיע וחותר היינו כגון דקטיר צמינתנא אצל פותחת של עץ ושל מתכת אסור לשצר ולהפקיע מדקשיא ליה התם אמאי הו"ל צמקום אחד ועירובי צמקום אחד דפשיטא ליה שאינו יכול להפקיע הפותחת וליטול העירובי אע"פ שסתם מגדל שצכל הש"ס הוא כלי כמו הדל צדי לצת ופסור למגדל" וכו' היא דצריש כל הכלים (לעיל קכ"ה) וצמקנא נמי לא צעי לאוקומי אלא צקטיר צמינתנא דהיינו דוקא (ח) חותמות שצכלים אצל דצר שהוא חוק כעין פותחת לא הוה שרי ת"ק. מ"ר (כ): **הא רבנן** והא ר' נחמיה, תימה לי אמאי לא מוקי תרומיהו כו' נחמיה והא דקתני מתיר מפקיע וחותר צו"ט והא דקתני מתיר אצל לא מפקיע וחותר צצת דליכא תנא דס"ל הכי צליצא דר' נחמיה צציה צפ' המצא כדי יין (ג) וי"ל דתיחא ליה למימר חדא כרבנן מדמימא תרומיהו כו' נחמיה: **משום**

כשבא נחש על חוה. כשנתן לה ענה לאכול מן העץ נא עליה דכתיב (בראשית ג) הנחש השיאני לשון נשואין: גרים מאי. שלא היו על הר סיני מהיכן פסקה וזהו המ"ל: מוזייהו הוון. צפניו וכל שעמדו על הר סיני נתקדשו ונטהרו ונתרפאו מכל מוסד ואף עוריס ופסקים שהיו בישראל כדתימא צפרי"א: ופ"יגא. הא דלמנן דלא פסקה וזהו המ"ל עד סיני: מתני' שובר אדם חבית, מליאה גרוגרות צסקין או צסקין לאכול ממנה גרוגרות דאין צמקלקל שום חיסור צצת: ובבב"ד שלא יתכוון לעשות כ"י. לנזקיה יפה צפתח"ל נאה: אין נוקבין מגופה. הדבוקה (א) צפה החצית לעשות נקב אלא נוטל את כולה אצל כי נקיב לה מתקן פתח: וחכמים מתירין. דאין דרך פתח לחצית צכך: וי"א יקבנה מצידה. בגמרא מפרש לה: שהוא מבורח. יש כלי ממש ממתק: בערב. מדינה (ב) מחטאת. שמא מירח השעוה לדבוקה צדופי הכלי סבב הנקב: גמ' י"א שנו. דשובר של חבית דברי ר' יהודה וחכמים (ב) מתירין ולא יקבנה מצדה ואם יהיתה נקובה לא יתן עליה שעוה מפני שהוא מבורח אמר ר' יהודה (ג) מעשה בא לפני רבן יוחנן בן זכאי בערב ואמר חוששני לו מחטאת: גמ' א"ר אושעיא ל"ש אלא דרוסות אבל מפורדות לא ומפורדות לא מיתבי ר' שמעון בן גמליאל אומר מביא אדם את החבית של יין ומתני ראשה בסיף ומניחה לפני האורחים בשבת ואינו חושש הריא רבנן (ה) מתני רבי נחמיה היא ומאי דוחקיה דרבי אושעיא לאוקמי מתניתין כרבי נחמיה וברוסות לוקמה במפורדות ורבנן אמר רבא מתני קשיתיה מאי איריא דתני גרוגרות ליתני פירות אלא ש"מ בדרוסות תניא חדא יחותלות של גרוגרות ושל תמרים מתיר ומפקיע וחותר ותניא אידך מתיר אבל לא מפקיע ולא חותר לא קשיא הא רבנן הא ר' נחמיה (ו) דתניא ר' נחמיה אומר אפי' תרודו ואפילו טלית ואפילו סכין אין ניטלין אלא לצורך תשמישן וי"א בעו מיניה מרב ששת מהו למיבדו חביתא בבורטיא כשבתא לפיתחא קמיכוין ואסיר או דילמא לעין יפה קמיכוין ושרי א"ל לפיתחא קא מכוין ואסיר מיתבי רשב"ג אומר מביא אדם חבית של יין ומתני ראשה בסיף התם ודאי לעין יפה קמיכוין הכא אם איתא דלעין יפה קמיכוין לפתוחי מיפתח: אין נוקבין מגופה וכו': אמר רב הונא מחלוקת למעלה אבל מן הצד דברי הכל אסור והיינו דקתני לא יקבנה מצדה ורב חסדא אמר מחלוקת מן הצד אבל על גבה דברי הכל מותר והא דקתני לא יקבנה מצדה התם בגופה דחבית תנו רבנן אין נוקבין נקב חדש בשבת ואם בא להוסיף מוסיף ויש אומרים אין מוסיפין ושון שנוקבין (ג) נקב ישן לכתחילה ותנא קמא מאי שנא מנקב חדש דלא דקא מתקן פיתחא אוסופי נמי קא מתקן פיתחא אמר רבה דבר תורה כל פתח שאינו עשוי להכניס ולהוציא אינו פתח ורבנן הוא לגזור משום לול של תרנגולין דעביד לעיולי אוריא ולאפוקי הבלא ואם בא בלול של תרנגולים לא אתי לאוסופי משום

מוסיפין דומיין דלא תקניה מעיקרא ואתי לאורוויי ביה הלכתא כותיה דדרש רב נחמן ב"ר רב חסדא משמיה דר' יוחנן הלכה כ"א. מוסיפין דומיין דלא תקניה מעיקרא ואתי לאורוויי ביה הלכתא כותיה דדרש רב נחמן ב"ר רב חסדא משמיה דר' יוחנן הלכה כ"א. מוסיפין דומיין דלא תקניה מעיקרא ואתי לאורוויי ביה הלכתא כותיה דדרש רב נחמן ב"ר רב חסדא משמיה דר' יוחנן הלכה כ"א. מוסיפין דומיין דלא תקניה מעיקרא ואתי לאורוויי ביה הלכתא כותיה דדרש רב נחמן ב"ר רב חסדא משמיה דר' יוחנן הלכה כ"א.

עו:

הערל פרק שמיני יבמות

עין משפט
נר מצוה

צ א מיי פיש מהל
עדים הלכה ג סג
עין רב:
צ ב מיי פיש מהל
אסורי ביאה ה' כה
טו"ע א"ע סימן ד סעף
:1
צ ב מיי פיש מהל
אסורי ביאה ה' כה
סג לחין קיו טו"ע שם
סעף א:
צ ד מיי פיש מהל
כך כג סג שם טו"ע
שם:

ליקוטי רש"י

באומות. איש ואשה
הנאים משני אומות
[דללקמן]. נתגיירו. דיש
קדושין ואין עברה.
הלך אחר הפגום.
כלקמן בשמעתי
[קדושין טו.]. מנין
א"א. מכל האומות
שנולדו שאין מן אומות
של ארץ ישראל שאמר
המכוב עליהם (דברים כ)
לא תמיה כל נשמה. שבא
ע"י הגבועים. שהם
כלל לא תמיה וה"ה
לחיה וליטותיהם אלא
שכלם נקלחו על שם
כענין דכתיב (בראשית יז)
ארץ כנען [שם]. כל ד'
אומות נקלחו על שם כנען
[סוטה ג.]. שאתה

מז יתן ד' דור שלישי ואטהרנו.
סתמא צעו מיניה והשיב להם
כן ולא היה צדוע היה משיב להם
למותם דספירא ליה לרבי אליעזר
דון מינה ומינה בפרק העור והרטוב
(תולין דף קכ.) ולא רצה לצר להם
תשובתו שכן היה דרכו לדמות
עלמו מן השואלים כדלכתמן צפ'
הישן (סוטה דף כט.).
ארמוני

והא אמר רב כהנא לא שנו אלא רובו אבל
כולו חוצץ שאני עובר דהיינו רביתיה כי
אתא רבינא א"ר יוחנן ב' באומות הלך אחר
הזכר נתגיירו הלך אחר פגום שבשניהם
באומות הלך אחר הזכר כדתניא א' מנין
לאחד מן האומות שבא על הגבועות והוליד
בן שאתה רשאי לקנותו בעבד שנאמר א' וגם
מבני התושבים הגרים עמכם מהם תקנו
יכול אפי' אחד מן הגבועים שבא על אחת

והא אמר רב כהנא לא שנו אלא רובו אבל
כולו חוצץ שאני עובר דהיינו רביתיה כי
אתא רבינא א"ר יוחנן ב' באומות הלך אחר
הזכר נתגיירו הלך אחר פגום שבשניהם
באומות הלך אחר הזכר כדתניא א' מנין
לאחד מן האומות שבא על הגבועות והוליד
בן שאתה רשאי לקנותו בעבד שנאמר א' וגם
מבני התושבים הגרים עמכם מהם תקנו
יכול אפי' אחד מן הגבועים שבא על אחת

מסורת הש"ס
עם הוספות

א קדושין סו. ג. (ג) [לעיל]
ס. סוטה ג. ג. (ג) [לעיל]
ס. ושא"ט. ד. [ב"ק כה:]
סוהדרין מה: שטות לא.
זמנים לא: ממות סב. קו.
תולין קכ: גדה מג.].
ג' ע"י חוסי' לקמן עט.
ד"ה ונתינים ומוספות
כמוצט טט. ד"ה אלו].
ז' ע"י חוסי' סוהדרין מו:
ד"ה הספירא שהקשו על:
זה. (ז) ב"ק קט. ט. (ז) ע"י
סוטה ג. ג. (ט) הצא סי'
רפח. (י) [לעיל עו.].

תוס' חד מקמא

א"ר ל' ממות לאחר
עשה: דורות מותרת ליקף
עשירי עשירי עממינו מה
להלן נקבות מותרות אף
כאן נקבות מותרות. אי
מה להלן מיד אף כאן
מדי כי גמירי [גיש]
מעשירי ואלך ודית
הלכתא בריל דסיל דון
מינה ואוקי באחרא אלא
כסחם מחני' דחנן
מזורים תנינים אסורים
ומסיק דאסור לעולם
אחר זכרים ואחד נקבות:

הגהות וצינונים

א צ"ל ופודר (בא"מ).
וכי' בכת"י:

תורה אור השלם

א) גם מבני התושבים
הגרים עמכם מהם
תקנו יגמשפחתם
אשר עמכם אשר
הולידו פארצכם והיו
לכם לאחיה:
[ויקרא כה. ח].

ב) לא יבא עמוני
ומזאבי בקהל י' גם דוד
עשירי לא יבא להם
בקהל י' עד עולם:
[דברים כז. ד].

ג) לא יבא ממזר בקהל
י' גם דוד עשירי לא
יבא לו בקהל י':
[דברים כז. ג].

ד) ויקרא ויקרא
לגבענים ויאמר אליהם
[הגבענים לא מבני
ישראל תהו פי אם
מיתר האמרי וקני
ישראל נשבעו להם
ויבקשו שאיל' להבתם
בקבאתו לבני ישראל
[ויקרא: ושמאל ב. כא. כז].
ה) ויהי רעב בימי דוד
שנה ויבקש יהו' את
שני י' ויאמר י' אל
שאויל' ואל בית הדמים
על אשר המית את
הגבענים:
[שמאל ב. כא. א].

ו) השמרו לכם פן
יפתח לבבכם ותרצו
ועברתם אלהים אחרים:
[השחיתותם להם:
ותרה אף י' פכם וצער
את השמים ולא יתיה
מטר והארמה לא תתן
את יבולת' ואבדתם
מיתה מעל הארץ
הקבחה אשר י' נתן
לכם: [דברים יא. מו.].
ז) וינקעו רבבים

ויקלוקש לוא יתה ויצח אשה וזנה יתה לך מאנת הפלם: [וישח. ג. יז].
איש מותקלל בפתח שקר: [משל. כה. יד].
לפני י' על פי יצאו ועל פי יבאו הוא וכל בני ישראל אתו וכל העדה: [מכילתא. ב. כא. א].
אף י' קר עניו הארץ אשר משפטו פעלי בקשו צדק בקשו ענה אולי תסחרו ביום אף י': [עצרת. ג. ג].

גבעונים שנתגיירו מימי
[ממשך בסוף המכתב]

כל המנחות באות מצה

פרק המישי מנחות נג.

עין משפט
נר מצוה

ה א מיי פ"ב מהל'
מע"ק ה' פא:

גליון הש"ס

גמ' זאת תורת. ע"ל
דף עב ע"ב מוס' ד"ה
מיטין:

שיטה מקובצת

[א] זאת תורת המנחה. תימה אמאי לא מייתי קרא דמתניתין ודף נה ע"א] כל המנחה אשר תקריבו לה' לא תעשה חמץ וי"ל דאי מההיא הוי אמינא לא תעשה חמץ אבל שלוק וחלוט לית לן בה להכי מייתי קרא דכתיב בה בהדיא מצות תאכל במקום קדוש. תוס' אחרות ועיין תוס' דף עב ע"ב: [ב] נהו. רבוכה אי דאמי רבוכה כתיב בה רבוכה אי דליתא רבוכה הא [לא] כתיב בה רבוכה ואימא דכתיב בה רבוכה מצוה ברבוכה ודלא כתיב בה רבוכה אי בעי רבוכה: [ג] ומשמרן שלא יחמיצו. אע"ג דמייתי קרא במתני' לפוסלן חמץ איצטריך הבא קרא לשמירה: [ד] אמר להו: [ה] מצה מעליא היא. דקתני התם שאור ישרף והאוקלו פטור ואיזה שאור כקרני חגבים דברי ר' יהודה ר' מאיר אומר האוכלו חייב כרת אלא איזהו שאור כל שהכסיפו פניו כו' ותניא בבבוייתא בגמרא ר' מאיר אומר שאור ישרף והאוקלו בארבעים אלמא מדפטר ר' יהודה אפי' כקרני חגבים מכלל דהכסיפו פניו מצה מעלייתא היא: [ו] חמץ מעליא הוא. דמתחייב עליו כרת: הס"ד ואח"כ מה"ד אי דר"מ לר"מ מדלקי עליה. דקתני האוכלו בארבעים חמץ הוא: [ז] מעליא הוא. אי דר' יהודה לר"מ חמץ מעליא הוא אי דר"מ לר"מ מדלקי עליו חמץ הוא: [ח] לר' יהודה: הס"ד ואח"כ מה"ד ואימא לא תאפה. דבתנור אסור לאפות חמץ אבל עושה אותו חלוט ויעשהו חמץ: [ט] אי דאמי: [י] בעינן הס"ד ואח"כ מ"ה ואפסולי לא מפסלי ואכתי לעכב גמול: [יא] ומשמרן. אותן שלא יחמיצו כלומר: [יב] תורה הוא: הס"ד ואח"כ מה"ד יאי הרי: [יג] אמר לה: [יד] קראי סמיכי: [טו] הוא. שהיה לו לפרש: [טז] אי דר' מאיר ותיבת אלא נמחק: [יז] מדלקי עליה חמץ הוא. תימה אדרבה מדלא מחייב עליה כרת לאו חמץ הוא וי"ל נהי דחמץ מעליא לא הוי מ"מ חמץ נוקשה מיהא הוי וא"ת והוי [יב] פסח מצריכין קרא דכל חממת לא תאכלו לרבות חמץ נוקשה וי"ל דה"ל שום ריבויא כתיב ביה: תוס' אחרות: [יח] חמץ לאו דוקא הוא שהרי כיון דמסיק לעולם מצה מאי עיכובא שייך למעוטה אלא ודאי מחד מצה לא שמעינן מעוט דחלוט ואפי' למצוה דהא לא נפיק מכלל מצה ואיצטריך קרא מצה תנינא למעט דלמצוה לא יתא חלוט ואכתי לא שמעינן לעכב ועוד אומר ר"י דהתם הוי ממש לעכב מיהו התם איירי בנקמצת לאחר אפיה כגון מנחת מאפה מחבת מרחשת ולא הוכרח חלק גבוה בשעת אפיה אבל במנחות הנקמצות כשהם סולת שהוכרח חלק גבוה הוי אמינא דשוב אינו נוהר בחלקו להכי איצטריך תהיה לעכב שיריים שלא לאפות חמץ: תר"ח:

כי קא מבעיא ל' לעכב. תימה מאחר דכתיב זאת תורת אייתרו ליה מנח דכתיב מנחת ומאפה לעכב ויש לומר דלילמא ה"מ צדיקה אכל צלמ ומרחת לא וכי מסיק עיכובא מדכתיב תהיה מנחת חס אינו ענין לגופה

[א] * * * * * זאת תורת המנחה הקרב אותה בני אהרן לפני ה' אל פני המזבח * והנותרת ממנה יאכלו אהרן ובניו מצות תאכל אמר ליה מצוה לא קא מיבעיא ל' כי קא מיבעיא ל' לעכב אמר ליה לעכב נמי כתיב * לא תאפה חמץ אלא מצה מתקיף לה רב חסדא ואימא לא תאפה חמץ אלא שיאור שיאור דמאן * אי דר"מ לר' יהודה מצה מעליא היא אי דרבי יהודה לר"מ חמץ מעליא הוא אי דר"מ לר"מ מדלקי עליה חמץ הוא אלא דר' יהודה לר' יהודה מתקיף לה רב נחמן בר יצחק ואימא לא תאפה חמץ אלא חלוט חלוט מאי ניהו * רביכה אי דאיכא רביכה כתיב בה רביכה והא לא כתיב בה רביכה ודלא כתיב בה רביכה אי בעי רביכה לייתי אי בעי מצה לייתי מתקיף לה רבינא ואימא לא תאפה חמץ למיקם גברא בלאו בעלמא ואיפסולי לא מיפסלא אלא מגולן כדתניא מצה יכול מצוה תלמוד לומר תהיה הכתוב קבעה חובה בעא מינה ר' פרידא מר' אמי מגין * לכל המנחות שנילושות בפושרין * ושמרתם את המצות אמר ליה בגופה כתיב * מצה תהיה החייה והא אפיקתיה לעכב אם כן ליכתוב קרא מצה היא מאי תהיה שמעת מינה תרתי אמרי ליה רבנן לרבי פרידא רבי עזרא בר בריה דרבי אבטולס דהוא עשירי לר' אלעזר בן עזריה דהוא עשירי לעזרא קאי אבבא אמר * מאי כולי האי אי בר אוריין הוא יאי * אי בר אוריין ובר אבהן יאי * ואי בר אבהן ולא בר אוריין אישא תיכליה אמרו ליה בר אוריין הוא אמר להו ליעול וליתי חזייה דהוה עבירא דעתיה פתח ואמר * אמרת לה' אדני אתה טובתי בל עלך אמרה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא רבוננו של עולם החזק לי טובה שהודעתך בעולם אמר לה טובתי בל עלך איני מחזיק טובה אלא לאברהם יצחק ויעקב שהודיעוני תחלה בעולם שנאמר * לקדושים אשר בארץ המה ואדירי כל הפצי במ כיון דשמעיה דקאמר אדיר ופירע לאדירים באדירים יבא אדיר זה הקדוש ברוך הוא דכתיב * אדיר במרום ה' ויפרע לאדירים אלו ישראל שנאמר ואדירי כל הפצי במ מאדירים אלו המצרים דכתיב * צללו כעופרת במים אדירים באדירים אלו מים שנא' * מקולות מים רבים אדירים משברי ים יבא ידיד בן ידיד ויבנה ידיד לידיד בחלקו של ידיד ויתכפרו בו ידירים יבא ידיד זה שלמה המלך דכתיב * וישלח ביד נתן הנביא ויקרא שמו ידידה בעבור ה' בן לחמי תודה ושתי הלחם או לא וקשיא אהיה דחולין דמשמע דלכולי עלמא חשיבא חמץ ושנא אפי' לרצנן לא אמרינן אלא לכתחילה דאין מחמיצין אי נמי לכולי עלמא אין מחמיצין חמץ נוקשה לכתחילה אלא רצנן לא אמרינן אלא לכתחילה ת"ל תהיה הכתוב קבעה חובה. הא דדרשינן צ' החולין (עמות דף מ.) מנחת תאכל במקום קדוש דלהכי תנא ציה קרא לעכב דאינו אוכלה חלוטה אף על גב דמנח היא ההוא לעכב לא הוי כמו שנה * הכתוב לעכב צעלמא דמתהם לא נפקא לן אלא מתהיה דהכא ועוד דהא משמע התם דמחד מנח לא ממעטינן חלוט דחלוט מנח הוא ומדכתיב תרתי ממעט ליה ואם כן אימא למנחה והא דמשמע הכא דאי לא תהיה הוה אמרינא אי צעי רבוכה לייתי אי צעי מנח לאו לכתחילה דהא ממעט צימנות חלוט למנחה *:

כי קא מבעיא ל' לעכב. תימה מאחר דכתיב זאת תורת אייתרו ליה מנח דכתיב מנחת ומאפה לעכב ויש לומר דלילמא ה"מ צדיקה אכל צלמ ומרחת לא וכי מסיק עיכובא מדכתיב תהיה מנחת חס אינו ענין לגופה

צלו את אהרן דכתיב זאת תורת המנחה וכתיב בתריה מנחת תאכלו שיאור דרבי מאיר. כל שהכסיפו פניו צפרק אלו עוצרין (פסחים דף מה.) לרבי יהודה מנח מעליא היא * ואי שיאור דרבי יהודה. דהיינו קרני חגבים וקצעי למינא לר"מ

הוא * אלא דרבי יהודה לרבי יהודה. ה"ג אילימא דר"מ לרבי יהודה מנח מעליא היא * אלא לרבי יהודה לרבי יהודה: * רביכה. צמים רוחמין כדלמרינן צמורת כהנים גבי חמין מורכבת מלמד שנטעם צמורתין כל צרכן והוא חלוט: אי * דאיכא רבוכה. מנחה שמנחה צרובה כתיב צהדיא מורכבת מהא שלא תאפה חמץ: לא כתיב בה רבוכה. תאפינה ומללא כתיב צה שמע מינה לאו רבוכה צעין *: מגין * לכל המנחות שנילושות בפושרין וישמרים שלא יחמיצו. דקתני מתניתין (לקמן דף נה.) כל המנחות נילושות צפושרין ומשמרן * שלא יחמיצו שנילושות כלומר כיון דהוי נסדק כקרני חגבים: החייה. כלומר שמרה יפה שלא תחמיץ: חזייה דהוה עבירא דעתיה. דר' פרידא וקא בעי ר' עזרא ליתוביה דעתיה: כל חפצי במ. כלומר כל חזקת טובתי במ היא: כיון דשמעיה. לר' עזרא: דקאמר אדיר פתח. ר' פרידא: ואמר כו'.

תורה אור השלם
א) זאת תורת המנחה הקרב אותה בני אהרן לפני ה' אל פני המזבח: (ויקרא ג.)
ב) והנותרת ממנה יאכלו אהרן ובניו מצות תאכל במקום קדוש בחצר אהל מועד יאכלוה: (ויקרא ג.)
ג) לא תאפה חמץ חלקם נתתי אתה מאשי קדש קדשים הוא פחמאת וקאשם: (ויקרא ג.)
ד) ואם מנחה על המזבח קרבך סלת קלילה בשמן מצה תקנה: (ויקרא ב.)
ה) ושמרתם המצות כי בעצם היום הזה הוצאתי את צבאותיכם מארץ מצרים ושמרתם את היום הזה לדורותיכם: (ויקרא יב.)
ו) אמרת ל' אדני אתה טובתי בל עלך: (שמות יב.)
ז) וישלח ביד נתן הנביא ויקרא את שמו ידידה בעבור ה': (שמואל ב.)

ה"ל דר' מאיר. דאמר כל שהכסיפו פניו: לר' יהודה מצה הוי. והא יהוה אמר דלא הוי שיאור עב דהוי נסדק כקרני חגבים: החייה. כלומר שמרה יפה שלא תחמיץ: חזייה דהוה עבירא וקא בעי ר' עזרא ליתוביה דעתיה: כל חפצי במ. כלומר כל חזקת טובתי במ היא: כיון דשמעיה. לר' עזרא: דקאמר אדיר פתח. ר' פרידא: ואמר כו'.

ר"ל צן עזריה עשירי לעזרא הסופר: מאי כולי האי. דקמייחסמו ליה: אי בר אוריין. חס צן תורה הוא * הרי הגון: חזייה. רבי פרידא לרבי עזרא שהיה * לעור: ופתח. צאגדמא למתעציה: שהודעתך. שאני מייחד שמך בעולם: אמר * ל' טובתי בל עלך. דהכי משמע ממה שאמרת להקב"ה ה' אתה אין טובתי עלך: אלא לקדושים אשר בארץ. דהיינו תרי קראי * דסמיכי אהדי וקודשא צריך הוא אמריננו: כיון דשמעיה. רבי עזרא לרבי פרידא דקאמר אדירי כל חפצי במ נוכח אגדה של אדיר: יבא אדיר. כלומר כן אמר הקב"ה כשעשה נקמה בצמרים (שמות טו) לללו כעופרת צמים מצרים שהם אדירים: * מה ל' ידירי. מפרש לקמן צאגדמא עשותה

טובה אלא לאברהם יצחק ויעקב שהודיעוני תחלה בעולם שנאמר * לקדושים אשר בארץ המה ואדירי כל הפצי במ כיון דשמעיה דקאמר אדיר ופירע לאדירים באדירים יבא אדיר זה הקדוש ברוך הוא דכתיב * אדיר במרום ה' ויפרע לאדירים אלו ישראל שנאמר ואדירי כל הפצי במ מאדירים אלו המצרים דכתיב * צללו כעופרת במים אדירים באדירים אלו מים שנא' * מקולות מים רבים אדירים משברי ים יבא ידיד בן ידיד ויבנה ידיד לידיד בחלקו של ידיד ויתכפרו בו ידירים יבא ידיד זה שלמה המלך דכתיב * וישלח ביד נתן הנביא ויקרא שמו ידידה בעבור ה' בן לחמי תודה ושתי הלחם או לא וקשיא אהיה דחולין דמשמע דלכולי עלמא חשיבא חמץ ושנא אפי' לרצנן לא אמרינן אלא לכתחילה דאין מחמיצין אי נמי לכולי עלמא אין מחמיצין חמץ נוקשה לכתחילה אלא רצנן לא אמרינן אלא לכתחילה ת"ל תהיה הכתוב קבעה חובה. הא דדרשינן צ' החולין (עמות דף מ.) מנחת תאכל במקום קדוש דלהכי תנא ציה קרא לעכב דאינו אוכלה חלוטה אף על גב דמנח היא ההוא לעכב לא הוי כמו שנה * הכתוב לעכב צעלמא דמתהם לא נפקא לן אלא מתהיה דהכא ועוד דהא משמע התם דמחד מנח לא ממעטינן חלוט דחלוט מנח הוא ומדכתיב תרתי ממעט ליה ואם כן אימא למנחה והא דמשמע הכא דאי לא תהיה הוה אמרינא אי צעי רבוכה לייתי אי צעי מנח לאו לכתחילה דהא ממעט צימנות חלוט למנחה *:

ה"ל שום ריבויא כתיב ביה: תוס' אחרות: [יח] חמץ לאו דוקא הוא שהרי כיון דמסיק לעולם מצה מאי עיכובא שייך למעוטה אלא ודאי מחד מצה לא שמעינן מעוט דחלוט ואפי' למצוה דהא לא נפיק מכלל מצה ואיצטריך קרא מצה תנינא למעט דלמצוה לא יתא חלוט ואכתי לא שמעינן לעכב ועוד אומר ר"י דהתם הוי ממש לעכב מיהו התם איירי בנקמצת לאחר אפיה כגון מנחת מאפה מחבת מרחשת ולא הוכרח חלק גבוה בשעת אפיה אבל במנחות הנקמצות כשהם סולת שהוכרח חלק גבוה הוי אמינא דשוב אינו נוהר בחלקו להכי איצטריך תהיה לעכב שיריים שלא לאפות חמץ: תר"ח:

שצקי לדוגם כפי משפטם ואם תאמר צמה ידונו הלא אין עד שיעיד צנו הוא עד והוא עצמו יהא בעל דין לנעוק עליכם ולהצילכם במשפט. הוא עמיד לדון לכן הוא מנפה לדון אחכם ולשלם גמולכם: **לא עושה**. אלא צדין וצמטפט הוא פורע: **וא** שבחה. שלא חדמה בנפשך הוא ישכה קנת מחובותיך שהרי כולם כחובים לפניו:

וא תאמר. [הוא] יא פנים כי אין משוא פנים כלנו ולא מקח שוחד: **שהב"ש ש"ו**. והואיל וכן למה יקבל שוחד: **ודע שהב"ש בא לפי חשבון**. אחת לאחת למנוח חשבון פרוטה ופרוטה ממטרפת לחשבון גדול: שיש בשוא"ה בית מגום **פ"ד**. ועיר מקלט וחפטר מן הדין לפי שלא אחרי דעתך עושין לך: **שע"ב ברחך אתה נוצר**. שכל לו מלאך הממונה על ההריון אלל הפרגוד שבו נשמות חקוקין ואומר לה לבי צחי עמי והכנסי צמעי אשה פלונית ואומרת האין לך צמקום הטנופת ואיני מקום טהרה כזה מיד צל מלאך ונוטלת' בעל כרחא ומכניסחה למעי אשה: **וע"ב ברחך אתה נוצר**. צענה שהגיע זמן העובר לאלת ממעי אמו ואינו רוצה לאלת משם לפי שהוא לופה מסוף העולם ועד סופו כמו שנה' (א"י טו א) צהלו נרו עלי ראשי מיד מויליין אחוה בעל כרחו משם: **וע"ב ברחך אתה חי**. לפי שיש אדם שהוא מדוכא ביסורין וצענה שהוא ישן צלילה ואין הנשמה רוצה לחזור מפני עול הנרות שהוא סובל אומר לה הקדוש ברוך הוא חס ושלוס לא אכפור בצמנוני לעולם אלא אשלם לו הפקדון שהפקיד אלני וכן הוא אומר (תהלים לא ו) ידך אפקיד רומי ועל כן רגילין לומר אמת ואמונה צלילות. **וע"ב ברחך אתה מת וכו'**. וכן אחת עמיד ליתן דין ומשון צקצד עד כאן:

א בעשרה מאמרות וכו'. ט' ואלמר הן ובראשית נמי מאלמר הוא שנה' (שם לג ו) צדבר ה' שמים נעשו: **ומה ת"ש**. מה אנו למדין ממנו שהקצ"ה זוקק לצרוח העולם צערה כדלי היה לצוראו צדבור אחד אלא לכן טרם כדי ליתן פרעון גדול לרשעים שמאצדין את העולם שטרם הקצ"ה כל כך לצוראו צערה מאמרות וכדי ליתן שכר טוב ומרובה לנדיקים וכו': **ב** עשרה דורות וכו': לא ומסוב צפרטה: **להודיע כמה הוא ארך אפים שהמחין לרשעים כל רבינו יונה**

יקח שחד ואין ענינו שלא יקח שחד להטות הדין כי זה מן השטות שירוחק מן הש"י מה שלא יצויר ואף לא ידומה כי אין יצויר לו שחד ומה יהי השחד אלל עינו מה שצארנו שהוא לא יקח שחד הטובות כמו שיעשה אדם אלף טובות ורעה אחת שלא ימחול הש"י מעברה ההיא לרוב טובותיו ויחסר לו מאלף טובותיו טובה אחת או יותר אלל יענש על זאת הרעה האחת ויגמלהו על הטובות ההם כולם וזהו ענין לא יקח שחד והוא כמו לא ישא פנים שיענש הגדול בצמעות על דבר מועט כמו שנענש משה רבינו ע"ה על חטא הכעס כמו שצארנו צפרקים הקודמים וגמול עשו הרשע על כבוד אב ואם וצדוקדנר על כבוד הש"י כמו שהצאר צמנהדרין וזהו ענין ולא משוא פנים: וצחון מאלמר שעל כרחך אחת נולד ומה שצקצו שיהא זכר ענינים טבעיים שאין צמירה לאדם צחן שעליהם אמרו רז"ל^(ג) הכל צדי שמים חוץ מיראת שמים ולא אמר על כרחך אחת חוטא או עובר או מהלך או עומד ומה שדומה לזה שאלו כולם עמיים שהם צרשות האדם ואין הכרת צהם כמו שצארנו צפרק החמישי:

א בעשרה מאמרות. כשהסתכל בכל מה שצא צמעשה צראשית ואלמר תמלאח חשעה וצראשית עשירי ואף ע"פ שלא הצאר צו מלת^(ג) ואלמר הענין מורה עליו וכאליו אמר ואלמר אלהים יהיו השמים והארץ כי לא נהיו מצלתי מאלמר והיה יכול לספר צריחה כולה צמאלמר אחד כשיאלמר ואלמר אלהים יהיו שמים וארץ והי רקיע ויקון המים וגו' ואלמר ייחד מאלמר לכל ענין להודיע גדול זה המליאות וטוב סדרו ושמשפידו מפסיד דבר גדול ומתקנו יתקן דבר גדול רוצה לומר שמפסידו מי שיפסיד נפשו אשר צידו לתקנה ולהפסידה וכאליו הוא התכלית האחרון מכלל המליאות אשר אמר צו עשרה מאמרות כמו שצארנו צפתיחת צבורנו זה: **ב** א"ו הדורות הם דברי התורה פלוני הוליד פלוני על הסדר וזכר זה ומה שאחריו מפני זכרו עשרה

א בעשרה מאמרות וכו'. ט' ואלמר הן ובראשית נמי מאלמר הוא שנה' (שם לג ו) צדבר ה' שמים נעשו: **ומה ת"ש**. מה אנו למדין ממנו שהקצ"ה זוקק לצרוח העולם צערה כדלי היה לצוראו צדבור אחד אלא לכן טרם כדי ליתן פרעון גדול לרשעים שמאצדין את העולם שטרם הקצ"ה כל כך לצוראו צערה מאמרות וכדי ליתן שכר טוב ומרובה לנדיקים וכו': **ב** עשרה דורות וכו': לא ומסוב צפרטה: **להודיע כמה הוא ארך אפים שהמחין לרשעים כל רבינו יונה**

נוצר ועל כרחך אתה נולד ועל כרחך אתה חי ועל כרחך אתה מת ועל כרחך אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך המלכים הקב"ה: **א** בעשרה מאמרות נברא העולם ומה תלמוד לומר. מבראשית ועד ויכלו ה' שמים נעשו שאי אפשר שנבראו שמים וארץ אלא במאמר ומה תלמוד [לומר] והלא במאמר אחד יכול להבראות ר"ל מה בא ללמדנו. כשאמר כי בעשרה מאמרות נברא העולם. או פירושו מה תלמוד לומר שנבראו בעשרה מאמרות אלא כדי להפרע מן הרשעים שמאבדין במעשיהם העולם שהוא דבר גדול שנברא בעשרה מאמרות וכן מדת הדין עתיד להפרע מהן וליתן שכר טוב לצדיקים שמקיימין את העולם שנברא בעשרה מאמרות. שלא נברא העולם אלא לעשות בו הישר בעיני ה' והעושים כן מקיימין אותו: **ב** עשרה דורות מאדם ועד נח להודיע כמה ארך אפים לפניו שכל הדורות היו מכעיפין לפניו עד שבא עליהם מי המבול. ובא ללמדנו כי כאשר אתה רואה בדרורות שביין אדם הראשון לנח שכלם הכעיסוהו במעשה ידיהם לרע להם והארץ אפו כל אותם הדורות ולסוף הביא עליהם מי המבול כי לא לעולם מאריך אפו כן תחשוב לגלותינו ע"י הרומיים ולבל תאמר כמה ימים ושנים כי השיב חמתו מעל מלכות רומי ואנחנו בגלות הלעולם יאריך להם אפו כי ארך אפים הוא ידוע תדע כי לסוף ישלם להם כפעלם וכמעשה ידיהם ויגאלנו ויושיענו כי ארך אפים גדול הוא. אך באחרית הימים פוקד עונות ראשונים ומהר יקדמנו רחמין כי דלוננו מאד: **עשרה דורות מנח ועד אברהם**. ואמרו רבותינו

א בעשרה מאמרות. תשעה ויאמר. ובראשית נמי מאמר הוא שנה' (תהלים לג ו) בדבר ה' שמים נעשו: **שמאבדין את העולם**. שכל המאבד נפש אחת מישראל כאילו אבד עולם מלא. והרשעים שבעונם מאבדים את נפשם כאילו מאבדים את העולם. כך מצאתי. ולי נראה שמאבדין את העולם אמת. שמכריעים את כל העולם כולו לכף חובה. ונמצא העולם אבד בשבילם: **שנברא בעשרה מאמרות**. ג' ואינו דומה המאבד מלאכה שהיא נעשית ביום אחד למלאכה שהיא נעשית בהרבה ימים: **ב** להודיע כמה ארך אפים לפניו. אף אתה אל תתמה שהארץ לעו"ג כל השנים הללו שהיו משעבדין בכניו. שיותר האריך לדורות שמאדם ועד נח ואח"כ נשטפו:

האשה: **וע"ב ברחך אתה נוצר**. בשעת הלידה אינו רוצה לצאת ומלאך מוציאה בע"כ: **וע"ב ברחך אתה חי**: יש אדם מדוכא ביסורים ורוצה למות ואינו יכול: **א** בעשרה מאמרות. תשעה ויאמר. ובראשית נמי מאמר הוא שנה' (תהלים לג ו) בדבר ה' שמים נעשו: **שמאבדין את העולם**. שכל המאבד נפש אחת מישראל כאילו אבד עולם מלא. והרשעים שבעונם מאבדים את נפשם כאילו מאבדים את העולם. כך מצאתי. ולי נראה שמאבדין את העולם אמת. שמכריעים את כל העולם כולו לכף חובה. ונמצא העולם אבד בשבילם: **שנברא בעשרה מאמרות**. ג' ואינו דומה המאבד מלאכה שהיא נעשית ביום אחד למלאכה שהיא נעשית בהרבה ימים: **ב** להודיע כמה ארך אפים לפניו. אף אתה אל תתמה שהארץ לעו"ג כל השנים הללו שהיו משעבדין בכניו. שיותר האריך לדורות שמאדם ועד נח ואח"כ נשטפו:

הוא היוצר. שכל העולם הוא בידו כחומר ביד היוצר. ומה טעם לפי שהוא הבורא שברא את כל העולם כולו מאין לפיכך יכול לעשות בו כרצונו: **הוא המביין הוא הדיין**. אחר שהביין כל מעשיהם מביאן בדין לפניו: **הוא בעל דין**. שהוא תובע את החוטאים: **והוא עתיד לדון**. לעולם הבא: **ולא משוא פנים ולא מקח שוחד**. שאינו נושא פנים אפילו לצדיק גמור שלא יענישו על עבירה קלה שבאת לידו. ואינו לוקח שוחד המצוה בשביל העבירה. אלא גותן שכו על המצוה ועונש על העבירה. כ"פ הרמב"ם: **ודע שהב"ש בא לפי החשבון**. פרוטה ופרוטה מצטרפת לתשבון גדול. כך עבירות קלות כשהן מרובות עולות לתשבון גדול: **שע"ב ברחך אתה נוצר**. שהנשמה אינה רוצה לצאת מן הפרגוד מקום שהור שהנשמות מונחות שם וליכנס במעי אשה במקום טמא ומלאך בא ומוציאה בעל כרחא ומכניסה במעי

וגעתי ומלאחי דמנו הפרקי ר"א פ"ג וצפסיקתא וטרמי צפרטה ואמתין עד נעשה אדם שמה והמשיעי ואלמר אלהים הנה נחמי לכם. והעשירי לא טוב היות האדם לצדו. והנה לא מנו ואלמר להם אלהים פרו וצו. והוא ז"ל חלק עליהם שאין למנות כ"א תוך דקודם פ' ויכלו ויבן סילק מתשונם מאלמר לא טוב היות האדם לצדו. ומהו חמתי פרו וצו ואני נעמי ה' דעמי נוטה לפי דעת חלמודן שהוא ודאי עקרת ללוק פרו וצו וגם הנה נחמי שאין נהם ענין לצריחה כלל [הגם דיש להקוץ שיש נהם טוך הנחיה וקיומן] ומה גם פרו וצו שהוא מנוח כמו שהארץ צוה הרב הצרנגאל ז"ל עם היות צוה ותחת שני אלו נכנס צראשית דהי מאלמר ומאלמר לא טוב היות האדם לצדו דלית פ' צריחה אלא שמאלתי צמחויים צפופים דר"ה יום א' צם הרוקח שמה חתם לא טוב היות האדם פרו וצו וצ"ע. אמנם מה שהקשה מהר"א ז"ל לדין למנות ממאי דכמי אחר ויכלו אינה קושיא דהא האי מעשה קודם הוי ונאלה דצוקה נמי דמנו פרו וצו משום דהא צהה תלוי. ודעת פתרי"א והפסיקתא דמנו תך דנהה נחמי ולא מנו פרו וצו. נלע"ג משום דס"ל דלמירה זו נמי צריחה הוי משום דלא יתן צפירות הארץ ועשבים כח הון לזון את הענני חיים ולהשתנות לעצמותם משא"כ ההולכה צדומה לא מלינו אמירה למענה לצד צרחת פרו וצו שהוא להמרות הרבה וכמו שצמנהמה לא היתה אמירה וצאדם לצווי נאלמר כמו שכתב מהר"א ז"ל להשיג על הרמב"ם וצאמת מפשוטו של מקרא נראה דדבר כן שהרי תך ואלמר דנהה נחמי כולו מיומר וצדור א' ה' להאמר וגם דצפרו וצו כתיב ואלמר להם. משא"כ נהנה נחמי כתיב ואלמר אלהים כמו בכל הני אמירות דמעשה צראשית משא"כ צפרו וצו שהוא לצווי להם וזה צדור וצוין לענ"ד: שוב מלאחי צפירות המורה לרבינו שפירש צפוק הנה נחמי וגו' היא צריחה ונחמי טעם לא מזה והעד הנאמן אמר' צפוק הענין ויהי כן ע"ש. ועם היות שצאר דברים שכתב שם אין צמם לענ"ד מכל מקום צוה היטב אשר צדור ועיין מצרנגאל שדקצו צפ"ה הפסוק צויהי כן. שוב הלאני צני הגאון נר"ו [אלמר ועירא צבי יחוקאל ז"ק מיבוצואין הוא אחד מנכניו או הג"מ שאור' אבד"ק פתרי"א בעל כסא דהרמב"ם או הג"מ שלמה אבד"ק לאלואן] שיש פלוגתא בצראשית רבה דליכא מאן דמני ויות אלהים מרחפת ואיכא מאן דמני נעשה אדם ועיין פ"ה שהארץ ועיין צבור הקודש ומכל מקום כולנו לא מנו פרו וצו (יחידושי רציה אבד"ק ברלין): **ב** להודיע כמה ארך אפים וכו'. ומודיע צוה דבר גדול יותר מן הקודם שהקצ"ה מאריך אף ולא צב דליה צמחה וצוין גמור כמו צדור המטל. ונראה לי דהיינו דכתיב ארך אפים ולא ארך אף [נסיפות ז"ע]. צעיון (כט) דרשויו ענין אחר ע"ש [ש"ש]: ג' ואינו דומה כו' ביום א' כו' בהרבה ימים. דכתיב שלא נדיוק פתח ממאלרות וקיים ממים הדי אמר נעשם ימים נברא העולם והלא מיום אחד (או אפילו צרגע אחד) יוכל להברא [רשי"ש].

א) וצמחוי דף ג. גרסי מוס' ע"כ אחת מה וע"כ אחת ה' וע"ש: ב) וצריכות דף ג: מגילה דף כה. מיה דף עז: ג) וצ"י ר"ה דף ג. מסיק הש"ס אשאלה והא חשעה הוי צראשית נמי מאלמר הוא דכתיב צדור ה' שמים נעשו: פירוש הגר"א

שהוא א"א הוא היוצר הוא הבורא. כמ"ס (עמוד ד) כי הנה יוצר הרים וטורא רוח וגו' ה' צמחוי שמו: ה' המביין. כמ"ס (מהלים ג) היוצר יחד לצם הענין וגו': הוא הדיין. כמ"ס (איוני ט) הללו וגו' והוא רמזם ישפוט ויואל: הוא עד הוא בע"ד דין. כמ"ס (מלאכי ג) וקרבתי אליכם למשפט והיחמי עד וגו' ועיין צפ"ק דמגינה (ה' ע"ה): **א** עושה. כמ"ס (דברים ג) כי כל דרכי משפט וגו' ואין עול. (מהלים ג) ולא עולמה צו. (איוני ט) האל יעוה וגו': **א** ואל שבה. כמ"ס (ישעיה מט) ומאלמר אין עונמי ה' וגו' התשעה וגו'. וכן להיפך נאלמר (ירמיה ו) חטאת יהודה וגו': **א** משוא פנים. כמ"ס (איוני ג) אשר לא נשא פני שרים ולא נכר וגו'. ואלמר (דברים י) אשר לא ישא פנים ולא יקח שחד: **שהב"ש ש"ו**. כמ"ס (חגי ג) לי הכסף וגו'. ואלמר (דניאל ט) ומתך הכל וגו': **ודע ב'**. כמ"ס (קהלת י) כי את כל מעשה וגו' על כל נעלם: **וא** יבטיחך בו'. שלא תאלמר כמ"ס (איוני ג) כי עתה שצנתי ואשקוט ישנמי או וגו' עט וגו': **וע"ב ברחך אתה חי**. כמ"ס (איוני ג) למה יתן וגו' ויחיים וגו' המכסים וגו': **וע"ב ברחך בו**. כמ"ס (קהלת ה) אין אדם שליט צרות וגו' ואין שלטון מים וגו'. (מהלים מט) ויקר פרוין נפשים ותלל לעולם: **וע"ב ברחך בו**. כמ"ס (קהלת א) ודע כי על כל אלה וגו': **א** בעשרה מאמרות בו'. (כ"ה) כי צ"ע וצ"י בעריחה פ"ה). ואלו הם צראשית. ואלמר אלהים יהי אורי. ואלמר אלהים יהי רקיע. ואלמר אלהים יקו. ואלמר אלהים מדשא. יהי מאלת. ישרנו המים. מולא הארץ. נעשה אדם הנה נחמי. וצדור וצו הוא לצווי אל ברכה:

קובץ מפרשים
א בעשרה מאמרות. י"ב חשבון המאלרות הללו לפי דעת חלמודן (מגילה ד' כ"ג) היינו עט צראשית לא נמנדר מפרשי חלמוד ז"ל וצפרו הצרנגאל ז"ל נספרו הביא צוה דעת פרכי ר"א ופסיקתא דמנו לכו ליאלמר כלל צראשית אלהים נעשה אדם

מגילת ד רות

כט

ביתך כבית פרוץ אשר יצדה תמר ליהודה
 מן-הזרע אשר יתן יהוה לך מן-הנערה
 הזאת: י ויקח בעו את-רות ותהי-לו
 לאשה ויבא אליה ויתן יהוה לה הריון
 ותלד בן: יד ותאמרנה הנשים אל-נעמי
 ברוך יהוה אשר לא השבית לך גאל היום
 ויקרא שמו בישראל: טו והיה לך למשיב
 נפש ולכלכל את-שבתך כי כסתך
 אשר-אהבתך יצדתו אשר-היא טובה לך
 משבעה בנים: טז ותקח נעמי את-הילד
 ותשתהו כחיקה ותהי-לו לאמנת:
 יז ותקראנה לו השכנות שם לאמר
 ילד-בן לנעמי ותקראנה שמו עובד הוא
 אבי-ישי אבי דוד: יח ואלה תולדות פרוץ
 פרוץ הוליד את-חצרון: יט וחצרון הוליד
 את-רם ורם הוליד את-עמינדב:
 כ ועמינדב הוליד את-נחשון ונחשון
 הוליד את-שלמה: כא ושלמון הוליד
 את-בעז ובעז הוליד את-עובר: כב ועובר
 הוליד את-ישי וישי הוליד את-דוד:

קניתי קניית לתקים שם-המת על-נחלתו:
 ו ויאמר הגאל לא אובל גנאול לגאל-לי
 פן-אשחית את-נחלתי גאל-לך אתה
 את-גאלתי כי לא-אובל לגנאול: ז וזאת
 לפנים בישראל על-הפאה ועל-התמורה
 לקים בל-דבר שרף איש נעלו ונתן
 לרעהו וזאת התעודה בישראל: ח ויאמר
 הגאל לבעז קנה-לך וישלף נעלו:
 ט ויאמר בעז לזקנים וכל-העם עדים
 אתם היום כי קניתי את-כל-אשר
 לאימלך ואת כל-אשר לבליון ומחלון
 מיד נעמי: ו וגם את-רות המאביה אשת
 מחלון קניתי לי לאשה לתקים שם-המת
 על-נחלתו ולא-יפרת שם-המת מעם אהיו
 ומשער מקומו עדים אתם היום:
 יא ויאמרו כל-העם אשר-בשער והזקנים
 עדים יתן יהוה את-האשה הבאה
 אל-ביתך פרס | וכלאה אשר בנו
 שתיהם את-בית ישראל ועשה-היל
 באפרתה וקרא-שם בבית לחם: יב והי

רש"י

משפט העדות: (י) להקים שם המת על נחלתו. ממך
 שאשמו יוצאה ובהה בנחלה, ומכנסת ומולאה, אומרים זאת
 היטה אשת מחלון, שמו נזכר עליה: (יח) כרחל וכלאה.
 אף על פי שהיו משבט יהודה ומני לאה, מודים הם על רחל
 שהיטה עיקרה של בית, והקדימו רחל ללאה (ראה רומ רכס ז יג):
 וקרא שם. כלומר, יגדל שמך: (יג) כבית פרוץ. שילמט
 ממנו: (יד) ואלה תולדות פרוץ. לפי שיהם את דוד על
 שמה של רות המואביה, חזר וחסרו על שם יהודה:

(ו) פן אשחית את נחלתי. זרעי, כמו נחלת ה' קנים
 (ספלים קמ א), לתת פגם זרעי שנאמר (דברים כג ד) לא יבא עמוני
 ומואבי, וטעה ב'עמוני ולא עמונים': (ז) על הגאולה. זו
 מבינה (בבא מציעא מו:). תמורה. זו חליפין (סס): שרף
 איש נעלו. זהו קנין, כמו שאנו קונין כסודר במקום נעל.
 ורבותינו ז"ל (סס) נחלקו בדבר, מי נתן למי, יש אומרים קונין
 כליו של קונה, ובעו נתן לגואל. יש אומרים קונין כליו של
 מקנה, וגואל נתן לבעו: וזאת התעודה בישראל.

ג. **סע' ה'** מג"א סק"ח ולכן כהן בעל מום פסול לעבודה וא"כ בש"צ יש ליזוהר.

יעוין בזה"ק (פ' יתרו פ"ו ע"ב) דדיוורי דמלכא בהני מאני תבירי ובנצוצי אורות שם אות ב' ובהגהותי לזה"ק ציינתי שם לפסיקתא דרב כהנא (פס' ל"ט) אר"ע בעל מום כשר לתקוע בר"ה ועיין בשל"ה (קע"ט בהג"ה מס' פסחים ל"ט דרוש ד' מצה עשירה) וכוזי העמודים (עמוד העבודה פ"ז), אבל המהר"י ברונא בתשובה (סי' כ"ה) הביא בשם האור זרוע שאין למנות ש"צ בעל מום וכתב ששכת מקומו אי' הוא באו"ז והנה אם כי לא ראינו אינה ראי' אולם הן ההיפוך מבואר שם לפנינו בהל' ש"צ סי' קט"ז בשם ס' המקצועות בשם רב יהודאי גאון שמותר למנות ש"צ סומא וכ"כ בשם תשובות הגאונים להתיר ש"צ בעל מום ועמש"כ בהגהותי להלן (סע' ח' סק"ו כמהדו' וסע' ט"ו סק"ו א' כמהדו') בס"ד, ואך מום חרשות שאינו שומע פוסל בש"צ עיין פמ"ג לקמן (סי' נ"ה א"א סק"ח).

ד. **סע' ו'** טו"ז סק"ג בטור כתב שאין מעלת הש"צ תלוי ביחוס משפחה וכו'.

יעוין (תענית כ"ה ע"ב) בר"א שירד לפני התיבה ולא נענה ירד ר"ע (הבן גרים) אחריו ונענה וכו' ונודע פי' הדרשנים שם על אמרם אלא שזה מעביר על מדותיו כעין המובא בתפא"י (קדושין פ"ד אות ע"ז) אודות ציור אור פני משה ע"ה (אם כי לא ידעתי מקורו) ועיין במלבי"ם (ש"א ט"ז י"ב) אדמוני עם יפה עינים.

ה. שם מ"מ אם שניהם שוים בוודאי מיוחס קודם לשאינו מיוחס כי אינו

דומה תפלת צדיק בן צדיק וכו'.

הנה בענין עד כמה דורות בודקין ומתיחסין יש גם נפ"מ להלכה באחד שנשדך עם משפחה אחת ואח"כ נודע לו שיש בה פסול, עד כמה דורות יוכל לערער ולבטל השידוך עיין נו"ב (יו"ד סי' ס"ט), ויעוין במנחת פתים (אהע"ז סי' ב') שכתב כי הקפדה שבמעלת היוחסין היא עד ג' דורות אבל למעלה מזה אין להקפיד והביא

וראה המגיד מליק שנה שמינית עמ' רצ"ד, ובס' קריה נאמנה (ווילנא תר"כ) עמ' רצ"ה הע' ד'.

ראי' מרשב"ם (ב"ב ק"י ע"א), ונראה שזהו לאשר עד ג' דורות הוא כבשר זקנו שבני
 בנים כבנים (יבמות ס"ב ע"ב) ויורש כרעא דאבוהו (עירובין ע' ע"ב) ומובן אמרם
 שעד ג' דורות רחמי האב על הבן וסתם אחים עד ג' דורות שותפים הם (בראשית
 רבה פנ"ד אות ז') וירושלמי ב"ב (פ"ט ה"ג, כ"ח ע"א), ולכן תולין הקלקלה
 במקולקל עד ג' דורות כי לא פסקה זוהמא מאבותינו עד ג' דורות (שבת קמ"ו רע"א)
 ובכן אך דור שלישי יבא בקהל (דברים כ"ג ט'), ובמדה טובה אמרו כיון שהובטח
 לא ימושו מפין ומפי זרעך ומפי זרע זרעך שוב לא צריך כי התורה מחזרת על
 אכסניא שלה ב"מ פ"ה ע"א [ועיין בהגהותי לסי' חסידים סי' תשצ"א אות ג' להדורות
 חשבינו בלא הוא וראובן הוי דור שלישי לאברהם אבינו].

אמנם מצינו שיתר שאת למי שהוא מיוחס עד **עשרה** דורות עיין גטין (פ"ח ע"א)
 רשב"א אמר חניכת אבות בגטין עד ג' דורות ות"ק סבר עד **עשרה** דורות, וביבמות
 (ע"ח ע"ב) אר"ל ממזרת אחר עשרה דורות מותרת וכו' שאלו את ר"ח א"ל מי יתן
 לי דור שלישי ואטהרנו וכו' הרי כי שתי הדרגות במעלת היחס לת"ק שבגטין ור"ל
 שביבמות עד עשרה דורות עדיין לחלוחת האב קיימת נושמעתי בשם הגר"א מוילנא
 שאמר כי זהו משום שאב ואם שותפים בוולד, א"כ בן (דור א') יש אך החצי מכת אביו,
 ובכן בדור ב' רביעית, ובדור ג' שמינית, ובדור ד' אחד מטי"ז ובדור ה' אחד מל"ב, בדור ו'
 אחד מס"ד בדור ז' אחד מקכ"ח, ובדור ח' אחד מרנ"ו, ובדור ט' אחד מתקיי"ב א"כ בדור
 העשירי יש מאונו וכח כחו אך אחוז אחד מאלף וכ"ד חלקים וכבר נבטל בשיעור ביטול
 ברי' באחד מתתק"ס ירו' תרומות פ"י ה"ה, נ"ג ע"א) ובה נבין נקטם בגיורא שעד
עשרה דרי לא תבזי ארמאה באפי' סנהדרין צ"ד ע"א (עיין ברש"י שם ל"ה גיורא
 וברבינו בחיי וחזקוני שמות י"ח, ט' ר"פ יתרו ובחינוך מצוה תקס"ד) וכן אמרו
 להלכה גר עד **עשרה** דורות מותר בממזרת מכאן ואילך אסור (קדושין ע"ה ע"א),
 וכן נקטו שם (ע"ז ע"א) אפי' עד עשרה דורות עד שתהא אמו מישראל ובתוספתא
 (סנהדרין ספ"ד פסקא ו') כהן גדול בן כה"ג אפי' עד עשרה דורות טעון משיחה
 שהכוונה לעולם, ועיין רש"י בכורות (י"ז רע"א ד"ה היינו דקאמר רשב"ג) אפי' עד
 עשרה דורות וכו', וכמו שנקטה תורה בממזר גם דור עשירי לא יבא בקהל שאף כי
 אך עד עשרה דורות עוד בו מלחלוחת מולידו ובכל זאת אסור וממילא שהוא אסור
 עולם, ויעוין בברכות (כ"ז סע"ב) שיחסו את ראב"ע שהוא **עשירי** לעזרא, ובירוש'
 יבמות (פ"א ה"ו, ח' ע"ב) העיד ר"ד בן הרכינס שעניי ראב"ע היו דומות לעיני עזרא

[יעוין בספרי תולדות אדם פרק ח' משי"כ ע"ד המהרש"א ביבמות ט"ז ובהערה ו' שם.
 ויש להעיר עוד מגמ' סוטה מ"ח ע"ב כשמת הלל אמרו עליו ה"י עניו **תלמידו של עזרא**
 ואכמ"ל] ובמנחות (נ"ג ע"א) יחסו את ר' עזרא בר ברי' דר' אבטולס שהוא **עשירי**
 לראב"ע שהיה **עשירי לעזרא**, שזהו כעין שאמרו באבות (פ"ה מ"ב) עשרה דורות
 מאדם ועד נח וכו' ועשרה דורות מנח עד אברהם וכו', ובסוף רות נפרט יחוסו של
 דהמע"ה עשרה דורות, ועיין ברש"י מגילה (י"ג רע"ב ד"ה זכה וילאת) מרדכי **עשירי**
 לשאול וברד"ק (ישע' ו', י"ג) ועוד בה **עשיריה**, ויעוין בדעת זקנים מבעלי התוס'
 עה"ת (ר"פ יתרו קמות י"ח, ט') שהביא הר"ת מפס' ולששן עבד מצרי (דברי הימים
 א': ב', ל"ה) שחשב י"ג דורות מכאן לגר שחזור לסורו עד י"ד דורות שהיה שופך
 דמים ועושה מעשה ארמי וג' דורות לא קחשב לפי שגר מצרי אינו גר עד ג' דורות
 ומשם ואילך תמצא עשרה דורות ע"כ.

אמנם מצאתי יתר מכן שאמרו בירושלמי סוף הוריות (פ"ג ה"ה, י"ט ע"א) אל תאמן
 בעבד עד **ט"ז דור** ועיין ברש"י (דברי הימים א' ב', ל"ה), ובשמות רבא (פט"ו אות
 כ"ו) ט"ו דור מאברהם עד שלמה וט"ו מרחבעם עד צדקי', ועוד זה מצאתי בילקוט
 רות רמז תר"א (ומקורו במדרש זוטא שם פ"א אות י"ב) אמר ר"ח אל תאמן בעבד
 עד **כ"ד דורות שהוא תופס שאורו** ועיין בציוני הגהות הירושלמי הוריות שם
 ובבלי סנהדרין (ק"ב ע"א) עון העגל נגבה אחרי כ"ד דורות וכו' ומדה טובה מרובה
 שזכות אבותיו מסייעתו.

ו. סע' ח' הגה אם הוא מבן י"ח ולמעלה.

נראה ששיעור בן י"ח נלמד מעבודת הלויים בביהמ"ק שהם **המשוררים** ודומים
 לחזנים, ובהם היה זמן התחלת העבודה מבן י"ח עיין רמב"ם (הל' כלי המקדש פ"ג
 ה"ז) שאינו נכנס לעבודה עד שיגדל ויהיה איש [והכ"מ (ד"ה ואיכא) שם תמה דיסתור
 משי"כ באותה הלכה עצמה שאינו נכנס לעבודה עד שיהיה בן שלשים אמנם באמת ימצא
 כל מעיין שלא הביא הרמב"ם הך דשלשים שנה כי אם להוכיח שהחינוך הוא ה' שנים
 ולכן כתוב אחד אומר כ"ה שנה וכתוב אחד ל' אבל מנין זה דוקא באוהל מועד דאיפסיל
 בשנים גם למעלה מחמשים לא כן בבית עולמים שאין שנים פוסלין עיין ה"ח שם, ומבן
 י"ג יוכשר] ובכן אחרי חינוך ה' שנים מבן י"ג שהוא כבר בן י"ח הרי הוא עובד,
 ומינה לש"צ דמינן אותו ללוי המשורר, ויונח גם למש"כ לעיל סע' ה' (סק"ג